

Doskonalenie
Kadr
Gospodarki

Rumunia

Rumunia

Rumunia

Przewodnik rynkowy
dla przedsiębiorców

eksport

Rumunia

Rumunia

Rumunia

Rumunia

POLSKA AGENCJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT

KRAJOWA IZBA GOSPODARCZA
CENTRUM PROMOCJI

wyinternational
IMC Polska

Spis treści:

	Przedmowa	3
1	Informacje ogólne o kraju	4
1.1	Podstawowe informacje	4
1.2	Ludność, religia i język w Rumunii	4
1.3	Klimat, warunki geograficzne oraz bogactwa naturalne	5
1.4	Polityka	6
1.5	Obecna sytuacja polityczna (problemy międzynarodowe)	7
2	Gospodarka	8
2.1	Opis gospodarki kraju	8
2.2	Ocena gospodarki Rumunii Komisją Europejską	9
2.3	Charakterystyka głównych sektorów gospodarki	10
2.4	Współpraca gospodarcza z innymi krajami	12
3	Przekształcenia strukturalne i system własności	13
3.1	Wdrażanie reform	13
3.2	Ustalenia między Rumunią a Polską	13
3.3	Nabywanie nieruchomości przez inwestorów zagranicznych w Rumunii	15
4	System finansowy	16
4.1	Banki	16
4.2	Płaca minimalna w Rumunii	18
5	System podatkowy w Rumunii	18
6	Zakładanie działalności gospodarczej w Rumunii	22
6.1	Zasady zakładania działalności gospodarczej	22
6.2	Formy prawne podmiotów gospodarczych	22
6.3	Zatrudnianie cudzoziemców w firmach rumuńskich	24
6.4	Zagadnienia prawa pracy	25
6.5	Etapy zakładania działalności gospodarczej w Rumunii	25
6.6	Wykroczenie z dziedziny prowadzenia działalności podlegające sankcjom prawnym	26
7	Handel zagraniczny i polityka handlowa	28
7.1	Procedury celne	28
7.2	Warunki dostępu do rynku rumuńskiego	30
7.3	Strefy wolnocłowe w Rumunii	32
8	Dotychczasowa współpraca gospodarcza Rumunii i Polski	34
8.1	Polsko-rumuńskie stosunki gospodarcze	34
8.2	Import z Rumunii do Polski	35
8.3	Eksport z Polski do Rumunii	36
8.4	Poziom konkurencyjności polskiego eksportu	36
8.5	Ocena aktywności i zachowań polskich podmiotów na rynku rumuńskim	37
8.6	Możliwości eksportowe branż i towarów	38

8.7	Nisze rynkowe w Rumunii	40
8.8	Targi w Rumunii	41
8.9	System izb przemysłowo-handlowych	43
9	Warunki podróży i zamieszkania w Rumunii	46
9.1	Informacje dla kierowców	46
9.2	Przepisy wjazdowe, wiza, opłaty celne	46
9.3	Zakwaterowanie	47
9.4	Transport	47
9.5	Posiłki i napoje	48
9.6	Zdrowie	48
9.7	Warto wiedzieć	49
9.8	Ważne telefony i adresy	51
9.9	Reklama w prasie	54
	Źródła	55

Przedmowa

Rumunia najprawdopodobniej 1 stycznia 2007 roku zostanie członkiem Unii Europejskiej jako poważny, 22 milionowy rynek i kraj zasobny w surowce zwłaszcza w ropę naftową. Od 2004 jest członkiem NATO. To bezsporny lider na Półwyspie Bałkańskim i pretendent do europejskiej czołówki.

Z Rumunią, po okresie załamania na początku transformacji, łączy Polskę coraz dynamiczniej rozwijające się kontakty. W ubiegłym roku zanotowano 48 proc. wzrost eksportu i 16 proc. importu co dało obroty rzędu 1,5 miliarda dolarów. Nasze towary i usługi są chętnie kupowane, tak ze względu na tradycyjne powiązania i znaną sympatię do Polaków, jak i daleko posunięty proces liberalizacji gospodarki rumuńskiej. Wraz z przystąpieniem do UE znikną bariery celne chroniące rynek artykułów rolnych, a przyjęcie unijnych standardów prawnych sprawi, że konkurować będziemy jedynie jakością i ceną towarów. Odzyskuje kraj nad Dunajem pozycję turystycznego potentata, który rozporządza coraz lepiej zagospodarowanymi czarnomorskimi plażami i górkimi stacjami. Pokutujące wśród Polaków negatywne opinie o gospodarzach są obecnie z gruntu niesłuszne, o czym wielu z nas, czy jako biznesmeni czy jako turyści, mogło się przekonać. W sumie jest to kraj godny polecenia jako poważny i atrakcyjny partner gospodarczy – członek Unii Europejskiej.

(red)

I. Informacje ogólne o kraju

I.1 Podstawowe informacje

Rumunia jest położona w południowo-wschodniej części Europy. Graniczy z Węgrami (445 km) i Serbią (544 km) na zachodzie, Bułgarią (631 km) na południu wzdłuż Dunaju oraz Ukrainą (639 km) i Mołdową (681 km) na północy. Ma dostęp do Morza Czarnego (234 km) z portem Constanta. Powierzchnia kraju wynosi 238 291 km² (Polska 322. 577 km²)

I.2 Ludność, religia i język w Rumunii

Rumunia liczy 22.3 mln mieszkańców (Polska 38. 5 mln).

Wg wyników spisu powszechnego z 2002 roku struktura etniczna ludności Rumunii jest następująca:

- Rumuni – 89.5%
- Węgrzy: – 6.6%
- Romowie – 2.5%
- Ukraińcy – 0.3%
- Niemcy – 0.3%
- Rosjanie – 0.2%
- Turcy – 0.2%

Powstanie po II wojnie światowej wielu ośrodków miejsko-przemysłowych sprawiło, że aktualnie 54.7% ludności zamieszkuje w dużych miastach: Bukareszt (2.339 tys. mieszkańców), Brasov, Timisoara, Iasi, Galati, Cluj-Napoca, Constanta, Craiova.

W ciągu ostatnich lat w Rumunii zaobserwowano spadek liczby ludności. Obecnie średnia gęstość zaludnienia to 94 osoby/ km, a przyrost naturalny – 0.12% (2005). Kobiety przeciętnie żyją 75 lat a mężczyźni 68.

Emigracja rumuńska

Wyniki przeprowadzonego pod koniec stycznia 2006 roku badania wskazują, iż 21% Rumunów deklaruje, że co najmniej jeden członek jego/jej rodziny pracuje zagranicą, z czego 37% odpowiadających jako kraj emigracji wskazało Włochy, a 31% – Hiszpanię. Poza tymi dwoma krajami znaczna liczba Rumunów przebywa w USA, na Ukrainie i w Mołdowie, w Kazachstanie i w Portugalii.

Język

Językiem urzędowym jest rumuński, obowiązuje on też, a właściwie jego dialekt, na terenie sąsiadującej Mołdowy. Językiem polskim posługują się nieliczni i tylko w enklawach polonijnych (woj. Suceava, śladowo w Bukareszcie lub Constanty). Wielu Rumunów zna język rosyjski, ale używa go tylko w potrzebie. Młodsze i średnie wykształcone pokolenie zna język angielski. Starsze, wykształcone posługuje się językiem francuskim.

Religia

- Prawosławni – 87%
- Protestanci 6,8%
- Katolicy 5,6%.

Kościół prawosławny jest jednorodny. Katolicy są podzieleni na katolików obrządku łacińskiego i greko-katolików.

1.3 Klimat, warunki geograficzne i bogactwa naturalne

Klimat

Umiarkowany, kontynentalny, w górach, które stanowią ok. 60% powierzchni kraju – chłodniejszy. Występuje tam ciepły okres letni i ostra zima z obfitymi opadami śniegu.

Warunki geograficzne

Terytorium Rumunii w znacznej części (1/3) stanowią Karpaty Wschodnie i Południowe, które ciągną się szerokim łukiem z północy ku zachodowi na długości 800 km. Aż 14 szczytów mierzy powyżej 2000 m. Po wewnętrznej stronie gór leży wyżyna Siedmiogrodzka zwana też Transylwańską. Północno-wschodnią część Rumunii zajmuje Wyżyna Mołdawska z dolinami rzek Seret i Prut a część południową Nizina Wołoska z doliną Dunaju. W Rumunii występuje gęsta sieć rzeczna, większość rzek spływa z Karpat. Naturalną szatę roślinną kraju stanowią lasy liściaste (bukowo-dębowe), zajmujące ok. 26% powierzchni. Lasy iglaste występują w wyższych rejonach gór. Czasem można spotkać resztki roślinności stepowej na Nizinie Wołoskiej. Żyją tam niedźwiedzie, jelenie, sarny, rysie, lisy, zające, kozice, orły, sępy, głuszce i wszelkie gryzonie.

Zasoby naturalne i surowce energetyczne.

Rumunia jest krajem bogatym w surowce naturalne. Najczęściej występują: ropa naftowa (największe wydobycie w Europie), drewno, gaz naturalny, węgiel, rudy żelaza, sól, gaz ziemny, mangan, cynk, ołów, złoto. Głównym obszarem ich występowania są Karpaty i Wyżyna Siedmiogrodzka, gdzie istnieje wiele kopalń (odkrywkowych, odwiertów, rzadziej głębinowych).

1.4 Polityka

Rumunia jest demokracją o systemie parlamentarno – gabinetowym, opartą na trój-podziale władzy zapisanym w Konstytucji Rumunii z 1991 roku.

Władza ustawodawcza – dwuizbowy parlament (Izba Deputowanych – 332 członków i Senat- 143 członków) wybierany co 4 lata. Wg Konstytucji w parlamencie mogą zasiadać przedstawiciele mniejszości narodowych.

Władza wykonawcza: prezydent wybierany co 5 lat, posiadający uprawnienia zbliżone do kompetencji polskiego prezydenta oraz szef rządu, który kieruje biegiem spraw państwowych.

Obecnie w Rumunii rządzi partia Narodowo Liberalna, szefem rządu jest Calin Constatin Anton Popescu-Tariceanu, który reprezentuje Partię Narodowo Liberalną oraz Sojusz Wyborczy Sprawiedliwość i Prawda. W rządzie jako koalicjanci są jeszcze dwie partie polityczne: Partia Konserwatywna i Unia Demokratyczna Węgrów Rumuńskich. Prezydentem jest Traian Basescu, który reprezentuje Partię Demokratyczną oraz Sojusz Wyborczy Sprawiedliwość i Prawda. Do jego kompetencji należy wyznaczenie kandydata na premiera i nominacja rządu na podstawie Votum zaufania, udzielanego przez Parlament.

Partie polityczne

W Rumunii funkcjonuje system wielopartyjny. Najbardziej liczące się ugrupowania to:

- PSD – Partidul Social Democrat (Partia Socjaldemokratyczna) działająca od roku 2001 o charakterze lewicowym.
- PLN – Partidul National Liberal (Partia Narodowo-Liberalna), reaktywowana w roku 1990, centro-prawicowa.
- PD – Partidul Democrat (Partia Demokratyczna), prawicowa.
- PRM – Partidul Romania Mare (Partia-Wielka Rumunia) działająca od roku 1991, narodowa.
- UDMR-Uniunea Democrata Maghiaradin Romania (Związek Węgrów w Rumunii), założony w roku 1989.
- PUR-SL – Partidul Umanist din Romania (Partia Humanistyczna w Rumunii) o charakterze socjal-liberalnym.

Władza sądownicza

Niezawisłe organy sądowe na czele z Sądem Najwyższym są gwarantem przestrzegania prawa w państwie rumuńskim. Sąd Najwyższy to Inalta Curte de Casatiesi Justitie a Romaniei. System prokuratury działa niezależnie, choć na szczeblu centralnym, łączy się z władzą sądowniczą przez Ministerstwo Spraw Publicznych.

Podział administracyjny

Rumunia dzieli się na 41 okręgów (judet) oraz jedno miasto wydzielone – Bukareszt. Administracja publiczna jest trójstopniowa: województwo, okręg administracyjny, gmina.

Na czele władzy lokalnej każdego województwa jest prefect (odpowiednik polskiego wojewody), a samorząd stanowi rada wojewódzka z przewodniczącym na czele. W celu koordynacji i planowania stworzono sześć makroregionów, po 5-8 województw w każdym. Drugi szczebel władzy stanowią okręgi administracyjne odpowiadające polskim powiatom w liczbie 272. Ich siedziby znajdują się w miastach, wśród których 72 ma charakter okręgów municypalnych. W takich ośrodkach skupia się administracja ponad 13 tysięcy wsi i miasteczek. Municipium zarządza pimar (burmistrz). Gminy zarządzają na najniższym szczeblu zarządzania.

Związki zawodowe

Związki zawodowe mają w Rumunii większe znaczenie niż w Polsce i niejednokrotnie są stroną decydującą podczas negocjacji z pracodawcami. Dwie piąte pracowników najemnych jest zrzeszonych w związkach zawodowych w Rumunii, podczas gdy w Polsce, po okresie świetności i wielkiego wpływu związków zawodowych, poziom uzwiązkowienia jest obecnie niższy niż w Rumunii.

Wolne związki zawodowe w Rumunii to:

- CNSLR – Confederatia Nationala a Sindicatelor Libere din Romania „FRATIA” (Krajowa Konfederacja Wolnych Związków Zawodowych „Fratia”) z siedzibą w Bukareszcie. Konferencja skupia 2,6 mln członków i działa od roku 1993.
- CNS – Confederatia Nationala Sindicala „CARTEL ALFA” (Krajowa Konfederacja Związków Zawodowych „Cartel Alfa”) z siedzibą w Bukareszcie. Konferencja skupia 0,9 mln członków i działa od roku 1990
- BNS – Blocul National Sindical (Krajowy Blok Związków Zawodowych) z siedzibą w Bukareszcie. Blok skupia 0,7 mln członków, posiada 36 filii w województwach. Działa od roku 1991.
- CSDR – Confederatia Sindicatelor Democratice din Romania (Konfederacja Demokratycznych Związków Zawodowych) z siedzibą w Bukareszcie. Konferencja skupia 0,6 mln członków i działa od roku 1994.
- CSN – Confederatia Sindicala Nationala "Meridian".

1.5 Obecna sytuacja polityczna (problemy międzynarodowe)

Rumunia jest zaliczana do państw bałkańskich głównie ze względów historycznych i kulturowych, jednak tylko niewielki fragment tego kraju leży na Półwyspie Bałkańskim. Rumunia została przyjęta w 2004 roku do struktur NATO, a w roku 2007 przewidywane jest wstąpienie w szeregi UE, gdzie będzie ósmym co do wielkości krajem Wspólnoty.

Rumunia na mocy Porozumienia o Handlu i Liberalizacji wynegocjowanym w ramach Paktu Stabilności (2001) podpisała umowy dwustronne z pozostałymi krajami Europy Południowo-Wschodniej i wspólnie tworzą strefę wolnego handlu, a te wzajemnie do-brosądzkie stosunki są warunkiem wstępnym w procesie integracji z Unią Europejską.

Rumunia jest postrzegana jako łącznik cywilizacyjny między wpływami kulturowo-gospodarczymi Wschodu i Zachodu. Dzieje się tak ze względu na miejsce lokalizacji na mapie oraz liczebność narodu rumuńskiego. Rumunia to bezsporny lider na Półwyspie Bałkańskim i pretendent do europejskiej czołówki.

W 1993 roku między Polską a Rumunią został podpisany układ o przyjaznych stosunkach i współpracy.

2. Gospodarka

2.1 Opis gospodarki kraju

Na początku transformacji systemowej gospodarka Rumunii przeszła głęboki kryzys. Później, po okresie ożywienia gospodarczego, Rumunia doświadczyła kolejnego załamania produkcji. W rezultacie nawet w 2003 roku poziom realnego PKB pozostawał niższy od szacunkowego poziomu wyjściowego w 1989 roku.

Od 1991 roku gospodarka jest prywatyzowana i właśnie w tym sektorze jest wytwarzane ok. 70% PKB. Najważniejszymi gałęziami są górnictwo, hutnictwo i przemysł maszynowy. Pod koniec lat 90-tych Rumunia przechodziła okres recesji gospodarczej, jednak od 2000 roku notuje ona wyraźną poprawę, a w roku 2004 osiągnięto rekordowy poziom PKB – 8.3%. W pozostałych latach roczny wzrost PKB oscylował w granicach 5%. Od 2000 roku, kiedy celami politycznymi Rumunii stało się członkostwo w NATO i integracja z krajami UE, kraj odnotowuje coraz lepsze wyniki makroekonomiczne.

W roku 2004 zaobserwować można było negatywne tendencje – pogłębiający się deficyt na rachunku bieżącym oraz rekordowy deficyt handlu zagranicznego, co było wynikiem umacniania się waluty rumuńskiej. Wpłynęło to negatywnie na eksport i zagrażało istnieniu gałęzi gospodarki, które są nastawione przede wszystkim na eksport.

Podstawowe dane (2005 rok)

- PKB (tempo zmian) – 4,1%
- Przemysł (tempo zmian) – 2,0%
- Inflacja – 8,6%
- Bezrobocie – 5,9%
- Zadłużenie zagraniczne – 24,4 mld EUR
- Import – 32,36 mld EUR
- Eksport – 22,25 mld EUR
- Rezerwy dewizowe – 18,3 mld EUR
- Inwestycje zagraniczne – 5,2 mld EUR
- Saldo bilansu płatniczego – 6,9
- PKB tworzy:
 - przemysł (30%),
 - usługi (47%),

- rolnictwo (11%),
- budownictwo (6%)

Bezrobocie

Stopa bezrobocia w Rumunii w listopadzie 2005 r. wyniosła 5,7% (w tym samym miesiącu roku 2004 miała ona wartość 6,2%). Stopa bezrobocia w Rumunii w końcu lutego 2006 r. wyniosła 6,3% co oznacza, że 554,6 tys. osób pozostawało bez pracy. Bezrobocie wśród mężczyzn miało poziom 7,2%, zaś wśród kobiet – ok. 5,3%.

Wskaźnik inflacji w 2005 r.

Inflacja w Rumunii liczona grudzień-grudzień osiągnęła w 2005 roku poziom 8,6% (9,3% w roku 2004). Najbardziej zdrożały usługi – o 13,1%; ceny towarów nieżywnościowych zwiększyły się o 9,8%, zaś żywności – o 5,7%. Wskaźnik średniomiesięczny inflacji miał w tym okresie wartość 0,7%.

2.2 Ocena gospodarki Rumunii przez Komisję Europejską

W ciągu ostatnich 10 lat w Rumunii, jak również w innych krajach przechodzących transformację systemową, dały się zauważyć zmiany w strukturze gospodarczej zgodne z ogólnymi tendencjami rozwoju tej sfery na świecie. Polegały one na stopniowym zmieszaniu się udziału rolnictwa oraz przemysłu (zwłaszcza ciężkiego i wydobywczego) przy jednoczesnym zwiększaniu się udziału szeroko pojętego sektora usług (łącznie z instytucjami finansowymi i handlem). W Rumunii zauważa się poprawę wskaźników makroekonomicznych na skutek ożywienia gospodarki światowej, jednakże proces reform musi trwać dalej. Prywatyzacja zapoczątkowana w 1990 roku doprowadziła do rozdrobienia gospodarki. Według raportu Komisji Europejskiej, oceniającej postęp Rumunii na drodze do członkostwa, kraj ten poczynił znaczne postępy. Obniżono inflację, polityka fiskalna jest prowadzona ostrożnie, a gospodarka wykazuje tendencje stabilizujące. Wzrost gospodarczy w roku 2003 wyniósł 4 proc., natomiast inflacja jest stosunkowo wysoka i wyniosła 14 proc. Celem rządu jest obniżenie inflacji w 2006 roku do 9 proc. Bezrobocie kształtuje się na poziomie 8-9 proc. – czyli podobnie, jak w innych krajach Unii. Rumunia ma nadal problemy z polityką fiskalną i w związku z tym zaciągnęła pożyczkę z MFW na wzmocnienie polityki podatkowej i fiskalnej, prywatyzacji i polepszenie warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Bezpośrednie Inwestycje Zagraniczne w Rumunii w roku 2003 wyniosły 1,1 mld EUR.

Synteza gospodarki

Rumunia osiągnęła znaczny postęp w budowie gospodarki rynkowej. Sprawilo to zniwelowanie dużych nieprawidłowości- niskie ceny energii, małe tempo prywatyzacji oraz rozpoczęcie likwidacji olbrzymiego, ale przynoszącego straty sektora państwowego, niemniej duża część przemysłu rumuńskiego jest zdekapitalizowana, a rolnictwo również wymaga modernizacji. Niski poziom badań i rozwoju oraz słabe przygo-

towanie profesjonalne siły roboczej również skłaniają do wniosku, iż gospodarka potrzebuje jeszcze wielu lat konsekwentnego wdrażania reform strukturalnych.

2.3 Charakterystyka głównych sektorów gospodarki

Przemysł

Rok 2004 – był okresem prosperity dla wielu branż w Rumunii, które osiągnęły większy poziom zysków niż kraje Europy Środkowej. Dynamicznie rozwijał się przemysł przetwórczy (np. tytoniowy-29%) jak i usługi telekomunikacyjne (33%), czy finansowe. Liderem wzrostu był producent kauczuku syntetycznego, który potroił swoją sprzedaż.

W Rumunii doskonale rozwija się przemysł samochodowy. Główny rumuński producent samochodów zwiększył swoje obroty o 70%. Mimo wysokich kosztów sprzedaży, firmy z branży petrochemicznej nie spełniły oczekiwań inwestorów utrzymując się na granicy rentowności.

Obecności surowców mineralnych towarzyszy rozwój przemysłu przetwórczego – hutnictwa, przerobu ropy naftowej, energetyki, w tym wodnej.

Przetwórstwo ropy naftowej w 2005 r.

W 2005 r. Rumunia odnotowała nadwyżkę handlu wyrobami ropopochodnymi w wysokości 1,7 mld EUR (trzy razy więcej niż w 2004 r.), przy eksporcie o wartości 2,23 mld EUR (wzrost o 87%) i imporcie o wartości 535 mln EUR (spadek o 17%). Przetwórstwo ropy naftowej zwiększyło się o 13%, co przy zmniejszeniu zatrudnienia w sektorze o 10% zaowocowało wzrostem wydajności pracy o 22,9%. Produkcja gazu naturalnego (płynnego) została zwiększona o 71% do poziomu 632 tys. ton. Produkcja benzyny osiągnęła wielkość prawie 5 mln ton (+16%), zaś oleju napędowego – 4,55 mln ton (+15%). Spadła natomiast i to o 43%, produkcja olejów i smarów mineralnych – do poziomu 93 tys. ton.

Rolnictwo

Rolnictwo rumuńskie, po kolektywizacji i latach mało wydajnej gospodarki, charakteryzuje duży udział małych gospodarstw wytwarzających produkty rolne na własne potrzeby.

Z 3,9 mln gospodarstw znajdujących się na obszarach wiejskich aż 1,6 mln ma poniżej 1 ha. Tylko 225 gospodarstw na obszarze Rumunii ma powyżej 2000 ha i spełnia standardy europejskie. Udział rolnictwa w PKB Rumunii to około 13%, podczas gdy średnia w UE wynosi 2%. Głównym problemem rolnictwa rumuńskiego jest brak sprawnego systemu irygacyjnego. Gleby – szczególnie na wyżynie Mołdawskiej, a także na naddunajskich nizinach i wyżynie Siedmiogrodzkiej – należą do urodzajnych. W strukturze upraw przeważa kukurydza i pszenica oraz rośliny oleiste (słonecznik) i winna latorośl (słynne wina Cotnari, Murfatlari i Tirnava). Mało natomiast uprawia się

żyta i ziemniaków. W górach dominuje wciąż tradycyjna gospodarka pasterska, której Rumunia jest ojczyzną w skali całych Karpat.

Rumunia ma nadal trudności ze słabo rozwiniętym, mało efektywnym rolnictwem a dodatkowo jej infrastruktura przetwórcza produkcji rolnej uległa zniszczeniu lub jest w przeważającej części przestarzała. Jest to obecnie tym bardziej istotne, że w obliczu akcesji do UE zakłady przetwórstwa żywności nie spełniają norm unijnych i nie mają szansy ich wypełnienia także w przyszłości. Chodzi tu przede wszystkim o sektor mięsny i mleczarski. Zdaniem rumuńskiej Agencji Sanitarnej – Weterynaryjnej 70% z 1327 zakładów przetwórstwa żywności zostanie zamkniętych w 2006 roku z powodu nieprzystosowania do produkcji do wymagań higieniczno-sanitarnych stosowanych w UE. Polscy przedsiębiorcy mogą wykorzystać okazję do wprowadzenia małych i średnich zakładów przetwórczych i linii technologicznych.

Produkcja drewna i mebli po 10 miesiącach 2005 r.

W okresie styczeń–październik 2005 r. sprowadzono do Rumunii drewno (z wyłączeniem mebli) o łącznej wartości 253,6 mln EUR (wzrost o 33%) i jednocześnie wyeksportowano drewno za równowartość 713,1 mln EUR (wartość bez zmian w porównaniu z tym samym okresem roku poprzedniego).

Stal i wyroby metalowe

W okresie pierwszych 10 miesięcy 2005 r. rumuński eksport konstrukcji stalowych i wyrobów metalowych miał wartość 384,3 mln EUR (wzrost o 32%), zaś import osiągnął poziom 1,11 mld EUR (wzrost o 30%). W efekcie deficyt w handlu zagranicznym tym asortymentem wyniósł ok. 724 mln EUR (wzrost o 28%).

Energetyka

W sektorze energetycznym, niezbędne są działania na rzecz właściwego ustalania cen, zakresu interwencji państwa w dziedzinie paliw stałych i uranu oraz funkcjonowania monopolii. Rumunia ma w miejscowości Cernavoda elektrownię jądrową, która wytwarza około 8 proc. krajowych zasobów energii. Została ona zbudowana według technologii zachodniej. Należy jednak rozwiązać problemy związane z odpadami nuklearnymi.

Pierwsza elektrownia na węgiel-biomasę

W miejscowości Zalau rozpoczęto prace modernizacyjne elektrociepłowni, których łączny koszt wyniesie 56 mln EUR. Po ich zakończeniu elektrownia będzie mogła działać zamiennie na węgiel lub biomasę (np. odpady drzewne). Pozwoli to na uzyskiwanie tańszej energii i jednocześnie zapewni elastyczność w doborze surowców energetycznych.

Planowany na lata 2010-2012 bilans energetyczny Rumunii

Według oficjalnych prognoz Rumunia w latach 2010-2012 będzie importować szacunkowo 70% potrzebnej do funkcjonowania energii – obecnie wskaźnik ten wynosi ok. 40%.

W ciągu pierwszych 10 miesięcy 2005 r. import energii kosztował Rumunię ok. 4 mld EUR. Podstawowe źródła energii dostępne w Rumunii to: złoża ropy naftowej i gazu ziemnego, złoża węgla brunatnego (i niewielkie kamiennego), zasoby energii wodnej (znaczna ilość terenów górzystych ułatwiających jej wykorzystanie), energia atomowa (w tym możliwość produkcji ciężkiej wody), potencjał produkcji biopaliw i ewentualna możliwość wykorzystania energii słonecznej (zwykle korzystny klimat).

Transport

Drogi w Rumunii nie należą do najlepszych nawet w skali krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Obecnie sieć dróg wynosi ok. 153 tys. km, z czego część odcinków o charakterze lokalnym to nieasfaltowane drogi bite i szutrowe. Aktualnie jest w Rumunii tylko jeden 114-kilometrowy odcinek autostrady z Bukaresztu do Pitești (A1). W Rumunii jest ponad **11 tys. km linii kolejowych**. Linie kolejowe tworzą gęstą sieć, która łączy główne ośrodki miejskie i gospodarcze.

Transport wodny śródlądowy Rumunii to przede wszystkim żeglowna na całym odcinku w granicach państwa Dunaj (inne rzeki, choć duże – jednak bystre i kamieniste, nadają się praktycznie tylko do spławu drewna). Najważniejszymi portami naddunajskimi są Turnu Severin, Giurgiu oraz Braila i Galati, które chociaż położone ponad 100 km od ujścia, są jednocześnie, obok leżącej na wybrzeżu Konstancy, głównymi portami morskimi.

Transport lotniczy nie jest w Rumunii zbyt dobrze rozwinięty. Choć jak na tej wielkości kraj jest tu stosunkowo dużo lotnisk, ale w większości o niskim poziomie technicznym, a znaczna część cywilnej floty powietrznej jest przestarzała. Lotniska mogące obsługiwać ruch międzynarodowy znajdują się w: Bukareszcie (Otopeni), Konstancy, Suczawie, Aradzie Timiszoarze. Monopolistą w krajowej komunikacji lotniczej są państwowe linie TAROM.

2.4 Współpraca z innymi krajami

Wartość Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych (BIZ) o wartości jednostkowej powyżej 1 mln USD, jakie napłynęły do Rumunii w ciągu pierwszych 6 miesięcy 2005 roku wyniosła 672 mln USD. Skumulowana wartość inwestycji zagranicznych w Rumunii na koniec 2004 r. wynosiła 13,2 mld EUR.

Główne dziedziny gospodarki, w które inwestowano jednostkowo ponad 1 mln USD to:

- telekomunikacja (972 mln USD),
- usługi (537 mln USD),
- handel (432 mln USD),
- sektor energetyczny (431 mln USD),
- przemysł mechaniczny i motoryzacyjny (324 mln USD),
- metalurgia (217 mln USD),
- przetwórstwo drewna i papieru (285 mln USD).

Szacunkowo w 2005 r. do Rumunii napłynęło 29,4 mld EUR zagranicznego kapitału. Dużą jego część stanowią pieniądze przysyłane przez diasporę rumuńską poza granicami kraju – prawdopodobnie jest to wielkość ok. 4,3 mld EUR co stanowi ok. 5,6% PKB Rumunii, przy czym ok. 40% z tej sumy trafiło do kraju w nieformalny sposób. Pozostała część funduszy, które napłynęły, to m.in. kapitał spekulacyjny – Rumunia zliberalizowała w 2005 r. zasady napływu tego rodzaju funduszy przygotowując się to członkostwa w UE.

Kraje, które najwięcej zainwestowały w Rumunii to:

- Niderlandy (824 mln USD – 20,32%),
- Francja (367 mln USD – 9,04%)
- Niemcy (227 mln USD – 5,61%)

3. Przekształcenia strukturalne, reformy i system własności

3.1 Wdrażanie reform

Powodzenie we wdrażaniu reform będzie zależec w dużym stopniu od uwarunkowań międzynarodowych i koniunktury światowej. Niezależnie od końcowych efektów należy pamiętać, że Rumunia jest krajem dającym duże możliwości lokowania kapitału i osiągnięcia dużych zysków i korzyści. Wynika to z następujących czynników:

- duży rynek (21.7 mln ludności), z możliwością wzrostu popytu w miarę poprawy sytuacji materialnej ludności.
- tania i dobrze przygotowana siła robocza.
- sprawnie działająca infrastruktura ogólna (transport, telekomunikacja, energetyka).
- dostępność, po cenach konkurencyjnych, do wielu surowców (aluminium, ołów, uran, drewno, rośliny przemysłowe) i nośników energii.
- możliwość nabycia na korzystnych warunkach obiektów turystycznych, terenów rolnych, pozostałych do sprywatyzowania przedsiębiorstw.
- szereg rynków nie jest jeszcze dostatecznie rozwiniętych co daje okazję do znalezienia wielu interesujących nisz i możliwość zbytu towarów lub inwestowania.

3.2 Ustalenia między Rumunią a Polską

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej zmieniły się zasady relacji handlowej z Rumunią. Polska musiała odstąpić od Umowy o stosunkach handlowych i płatnościach z 18.12.1990 r., oraz Środkowoeuropejskiej Umowy o Wolnym Handlu (CEFTA). Obecnie nasze relacje handlowe z Rumunią reguluje Układ Europejski UE.

Bilateralne umowy między Polską i Rumunią nie straciły ważności, chociaż nie obejmuje ich kompetencja Wspólnoty (Umowa o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji z 1994 roku i Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania).

W 2002 roku została podpisana deklaracja o rozwoju współpracy między Ministerstwem Gospodarki RP i Ministerstwem Przemysłu i Zasobów w Rumunii. Największe zainteresowanie Rumunii dotyczy:

- gospodarki polskiej w procesie przystosowywania się do wymogów UE.
- doświadczeń Polski w negocjacjach z Unią.
- polskich programów rządowych na rzecz wspierania małych i średnich przedsiębiorstw.
- możliwości udziału polskich firm w prywatyzacji i inwestowaniu w Rumunii.

W listopadzie 2005 roku odbyła się w Bukareszcie pierwsza Polska Wystawa Narodowa, w której uczestniczyło 40 polskich firm.

Małe i średnie przedsiębiorstwa

W dniu 22.03.2004 roku Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości podpisała z rumuńską Agencją ds. Małych i Średnich Przedsiębiorstw i Spółdzielczości umowę o wzajemnej współpracy.

Zgodnie z postanowieniami umowy, polscy przedsiębiorcy mają możliwość korzystania z programów pomocowych dla małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w Rumunii, takich jak:

- Program informacyjny i szkoleniowy dla spółek handlowych.
- Narodowy program wspierania inwestycji realizowanych przez nowopowstałe przedsiębiorstwa i mikroprzedsiębiorstwa oraz inwestycji modernizacyjnych.
- Narodowy program wspierania małych przedsiębiorstw i mikroprzedsiębiorstw w zakresie dostępu do usług szkoleniowych i doradztwa.
- Narodowy program wspierania rzemiosła.
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości wśród młodzieży programu „START”.
- Program organizacji Targów Małych i Średnich Przedsiębiorstw- TIMM.
- Narodowy program wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie rozwoju eksportu.
- Program wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w formie zwolnienia z opodatkowania reinwestowanych zysków.
- Narodowy program dofinansowania i „inkubatorów” biznesu.

3.3 Nabywanie nieruchomości przez inwestorów zagranicznych w Rumunii

Ochrona własności prywatnej

Konstytucja Rumunii gwarantuje prawo obywatelom rumuńskim do posiadania własności prywatnej (nieruchomości w postaci ziemi oraz budynków). Zagraniczne osoby fizyczne i prawne mogą być w Rumunii właścicielami nieruchomości jedynie w postaci mieszkań i budynków wraz z przylegającymi do nich działkami rekreacyjnymi.

Prawo nierezydentów do własności ziemi w Rumunii

Konstytucja Rumunii oraz ustawa o ziemi nie zezwala cudzoziemcom na posiadanie ziemi na własność. Jednocześnie firmy zarejestrowane w Rumunii, bez względu na to czy są własnością cudzoziemców (nawet w całości), są uznawane jako rumuńskie osoby prawne i mogą wejść w posiadanie terenów (ziemi).

Przepisy prawne dotyczące inwestycji bezpośrednich przewidują, że każdy inwestor o statusie rezydenta lub nie-rezydenta, osoba prawna, może nabyć prawo do terenów. Prawo własności ziemi opisane jest szczegółowo w specjalnych rejestrach sądów lokalnych.

Rumuńska Konstytucja stanowi, że osoby nie będące obywatelami rumuńskimi lub bezpaństwowcy mogą stać się właścicielami ziemi w Rumunii w następujących przypadkach:

- na zasadach określonych w Traktacie akcesyjnym, po przystąpieniu Rumunii do UE.
- na podstawie umów międzynarodowych, których Rumunia jest stroną i na zasadzie wzajemności.
- poprzez dziedziczenie.

Wszelkie transfery ziemi w Rumunii muszą być zarejestrowane w Rejestrze Ziemskim.

Wynajem terenów

Rumuńskie osoby fizyczne i prawne mogą dzierżawić w Rumunii ziemię. Odpowiedzialność za obliczenie i przelew do budżetu państwa podatku od dochodu uzyskanego z wynajmu ponosi jego właściciel. Okres i warunki wynajmu strony ustalają między sobą.

Prawo do dzierżawy ziemi (na podstawie umowy dzierżawnej lub koncesji) posiadają także osoby nie będące obywatelami Rumunii, bezpaństwowcy oraz zagraniczne osoby prawne. Zasady naliczania i uiszczania należnych podatków podlegają wówczas przepisom umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania.

23 czerwca 1994 roku między rządem polskim a rumuńskim została podpisana umowa w sprawie popierania i wzajemnej ochrony inwestycji. Zarówno Polska jak i Rumunia są zobowiązane do wydania niezbędnych zezwoleń w przypadku rozpoczęcia działalności na terytorium państwa, bez względu na obywatelstwo tych osób. Wszel-

kie polskie inwestycje na terytorium Rumunii są traktowane w taki sam sposób, jak inwestycje krajowe lub inwestycje innego państwa na terytorium Rumunii. Inwestorzy mają zapewniony swobodny transfer w walutach wymiernych, według kursu wymiany obowiązującego w dniu transferu (dochodów, pożyczek i innych płatności związanych z inwestycją – również w przypadku sprzedaży lub likwidacji inwestycji). Rumunia może w każdej chwili wprowadzić ograniczenia dewizowe. Działania wywłaszczeniowe w stosunku do danej inwestycji zagranicznej mogą zostać podjęte tylko w przypadku, gdy leży to w interesie państwa, zgodnie z procedurą i za odszkodowaniem zgodnym z wartością rynkową inwestycji z doliczeniem odsetek i z zachowaniem wolnego transferu. W przypadku strat poniesionych przez polską inwestycję w wyniku działań wojennych na terytorium Rumunii, należy się odszkodowanie. Jeśli Polska udzieli polskiemu inwestorowi w Rumunii pomocy finansowej, związanej z gwarancją na poniesione ryzyko, to automatycznie wszelkie prawa w związku z tą inwestycją przejmuje Polska. Rumunia wtedy ma prawo pobierać podatki i inne należne świadczenia.

W przypadku, kiedy inwestor wchodzi w konflikt z rządem Rumunii, to może się on zwrócić do:

- odpowiedniego sądu na terenie Rumunii.
- Międzynarodowego Centrum Rozstrzygania Sporów Inwestycyjnych.
- Trybunału Arbitrażowego.

Cudzoziemiec, jako osoba fizyczna nie może nabyć ziemi i nieruchomości w Rumunii. Podmiot gospodarczy (osoba prawne) zarejestrowana w Rumunii może być posiadaczem ziemi lub nieruchomości niezależnie od rodzaju właściciela i struktury własności.

Wynajem ziemi lub nieruchomości odbywa się poprzez wydzierżawienie w drodze przetargu. Właściciel ma obowiązek obliczania i przelewu do budżetu państwa podatku od uzyskanego z wynajmu dochodu.

Koncesje w Rumunii na niektóre usługi i produkcję są wydawane na okres maksymalnie 49 lat i obejmują środki skarbu państwa lub samorządu. Przedmiotem wydania koncesji może być: przejęcie ziemi na czas koncesji, transport publiczny, system drogowy, porty, usługi pocztowe, telekomunikacja, eksploatacja złóż i zasobów naturalnych i odpady. Po wygaśnięciu koncesji wszelkie aktywa i obiekty trafiają znów pod administrację publiczną.

4. System finansowy

4.1 Banki

Waluta Rumunii

Rumuńską walutą narodową jest „LEI” oznaczony RON.

Od 1 lipca 2005 roku wprowadzono denominację ROL (leja) polegającą, podobnie

jak w Polsce, na odcięciu czterech zer. W obiegu znajdują się banknoty: 1, 5, 10, 50, 100, 500 lei oraz monety („bani”) : 1, 5, 10, 50.

Kurs EUR wynosi ok. 1,90, USD ok. 1,50, a PLN 0,33 od leja.

Bank centralny Rumuni to Banca Națională a României, który posiada oddziały wojewódzkie. Bank ten powstał w roku 1880. Niezależnie od banku centralnego istnieje cały szereg banków komercyjnych (przeszło 40 banków). Do liczących należą: Banca Comercială Română (BCR), Banca Română pentru Dezvoltare (BRD), ING Bank, Citibank, Alpha Bank, Banca Tiriac, Banca Transilvania, Finansbank, HVB Bank România, Raiffeisenbank, Banc Post i inne. Banki podlegają kontroli państwa.

Dostępność w terenie (w każdym mieście) oddziałów lub filii banków komercyjnych jest powszechna. Bankomaty i kantory działają w każdym mieście, ich sieć jest wystarczająca.

W 2005 roku 90% wszystkich zysków całego systemu bankowego zostało zrealizowanych przez 8 banków, zaś pierwszych 10 banków posiada 90% całkowitych aktywów systemu. Rynek bankowy podzielony jest następująco:

Bank	udział w rynku	zysk/strata w 2005 r. (mln EUR)
Banca Comercial_Rom_n_	25,7%	+ 202
BRD Groupe Société Générale	15,0%	+ 165
Raiffeisen Bank	8,7%	+ 51
ING Bank	4,9%	+ 17
HVB Bank	4,9%	+40
Banc Post	4,5%	-2,2
CEC	4,4%	+ 20
Banca Transilvania	3,9%	+ 27,5

Bankami korespondencyjnymi między Polska a Rumunią są:

- ING Bank Śląski S. A. – Raiffeisen Bank S. A.
- ING Bank Śląski S. A. – ING Amsterdam (filia w Bukareszcie).
- Bank Przemysłowo-Handlowy PBK – Raiffeisen Bank S. A.
- Bank Handlowy w Warszawie S. A. – Raiffeisen Bank S. A.
- PKO BP – Banca Transilvania.
- BRE Bank – Raiffeisen Bank S. A.
- Raiffeisen Bank Polska S. A. – Raiffeisen Bank S. A.
- PKO SA – Banca Comercială Română.

Według Mugura Isarescu, dyrektora rumuńskiego banku centralnego, Rumunia powinna dostosować się do wymogów Europejskiego Systemu Walutowego najpóźniej w 2014 roku.

4.2 Płaca minimalna w Rumunii

Gwarantowana prawnie płaca minimalna brutto wynosi w 2006 roku 90,2 EUR.

5. System podatkowy w Rumunii

Zasady podatkowe w Rumunii odpowiadają rozwiązaniom europejskim. Administracja podatkowa jest samodzielną organizacją – **Agentia Nationala de Administrare Fiscala (ANAF)**.

Dla obsługi dużych podatników powołano oddzielną komórkę. Podobnie jak w innych krajach europejskich każdy podatnik posiada numer identyfikacyjny zwany „Codul Fiscal”, który nadają oddziały terenowe ANAF.

Zagraniczni inwestorzy mają takie same prawa jak inwestorzy krajowi. Nie ma ograniczeń w zakresie udziału zagranicznego kapitału w firmach rumuńskich. Zagraniczni inwestorzy mają prawo do zamiany i transferu przychodów/zysków (po opłaceniu podatków) wypracowanych w Rumunii. Rumunia zawarła z wieloma krajami umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania, taka umowa została zawarta także z Polską. Inwestycje o wartości ponad 1 mln USD, istotne dla gospodarki rumuńskiej, cieszą się pewnymi przywilejami, tj.: zwolnienie z cła na urządzenia techniczne, instalacje i wyposażenie, wstrzymanie opłat VAT na dobra z importu lub zakupione w kraju aż do uruchomienia inwestycji oraz zwolnienie z obciążeń finansowych sumy stanowiącej 20% wartości inwestycji. Warto nadmienić, że w Rumunii znajdują się rejony o szczególnym znaczeniu, w których inwestycje zwolnione są z opłat celnych i VAT na maszyny, urządzenia i instalacje, środki transportu i inne środki trwale importowane do rejonu. Z cła zwolnione są surowce, części i komponenty niezbędne do produkcji. Z ulg tych mogą korzystać inwestorzy zagraniczni pod warunkiem, że współpracują oni z firmami rumuńskimi. Rejony te to: 6 tzw. wolnych stref (Arad, Galati, Sulina, Braila, Constanta – Sud, Giurgiu), 29 stref uprzywilejowanych oraz parki przemysłowe (2 istniejące plus dwa w trakcie ustanawiania).

Podatek dochodowy od wynagrodzeń (umowa o pracę) wynosi 16% od wartości netto (po potrąceniu świadczeń na fundusze bezrobotnych, zdrowia i emerytury). Wprowadzono zasadę kwot wolnych od podatku, uzależnionych od wielkości osiąganego wynagrodzenia i ilości osób będących na utrzymaniu.

Emeryci i renciści płacą podatek w wysokości 16%.

Osoby świadczące usługi w ramach prawa autorskiego a także otrzymujące premie lub inne należności jako gratyfikacje itp. płacą podatek 16%. W stosunku rocznym tego rodzaju dochody rozlicza się uwzględniając koszty do odjęcia (w różnym stopniu, np. preferuje się twórców związanych z zabytkami).

Świadczenia na fundusze społeczne

Z wynagrodzeń brutto potrąca się:

- 1,0 % na Fundusz bezrobotnych (samajul),
- 6,5 % na Fundusz Zdrowia (santtatea),
- 9,5 % na Fundusz Świadczeń Emerytalnych i Rentowych (contributia la pensie).

Opłaty i podatki lokalne

Podatki lokalne i opłaty (np. od nieruchomości) wnoszone na rzecz samorządu reguluje Rozporządzenie Rządu (Ordonanta de urgenta) nr 70/1994, znowelizowane Rozporządzeniem nr 217/1999 i dalszymi kolejnymi zmianami (praktycznie co roku).

Podatek dochodowy od firm i osób fizycznych

Definicja przedsiębiorstwa:

- małe przedsiębiorstwo – od 10 do 49 pracowników,
- średnie przedsiębiorstwo – od 50 do 249 pracowników,
- duże przedsiębiorstwo – ponad 250 pracowników.

Podatek dochodowy wynosi 16% i dotyczy to firm prowadzących działalność gospodarczą niezależnie od formy organizacyjnej, z wyjątkiem mikro przedsiębiorstw.

Podatek dochodowy od mikro – przedsiębiorstwa wynosi 3% liczony od obrotu.

Podatek dochodowy od dywidendy wynosi 21% i jest płacony przez osoby fizyczne.

W przypadku prowadzenia specjalnej działalności gospodarczej wyszczególnione są następujące stawki podatku:

- 25% jeśli przynajmniej 80% dochodu pochodzi z rolnictwa.
- 60% jeśli 50% dochodu pochodzi z gier hazardowych, barów lub klubów nocnych.
- 44,2% z działalności gospodarczej osób zagranicznych prowadzących działalność na terytorium Rumunii.

Podatek dochodowy od osób fizycznych jest płacony w zależności od osiągniętych dochodów i wynosi od 21% do 45%. Stopy tego podatku są zmieniane co 6 miesięcy.

Obniżone stawki podatku stosuje się na następujące towary i usługi:

- 11% obowiązuje na podstawowe produkty spożywcze, leki, transport publiczny, prasę.
- 0% eksport

Obowiązek płacenia podatku VAT nie ciąży na firmach, które osiągają przychody poniżej 50 milionów ROL rocznie.

Podatek VAT

W Rumunii podstawowa stawka podatku VAT wynosi 22%.

Zwrot VAT dotyczy towarów zakupionych na terenie Rumunii z wyjątkiem alkoholu, artykułów spożywczych i wyrobów tytoniowych.

Typy działalności nie objęte VAT:

- służba zdrowia.
- działalność badawcza i rozwojowa.
- adwokatura.
- bankowość, itp.

Podatek akcyzowy

Podatkami akcyzowym objęte są:

- alkohol i jego pochodne – powyżej 189 euro za hl czystego alkoholu + 1% zadeklarowanej sumy.
- wyroby tytoniowe - 1.000 euro papierosy + 30% zadeklarowanej ceny sprzedaży.
- kawa – 4.500 euro lub powyżej za tonę.
- benzyna – 105. 270 euro za tonę.
- biżuteria – 20%.
- kryształ 50%.

W rumuńskim systemie podatkowym istnieje obowiązek płacenia podatku od reklam lub afiszów. Kwota ta jest ustalana przez zarząd miejski właściwy miejscowo do prowadzonej działalności gospodarczej przez firmę.

System ubezpieczeń społecznych

Składkę ubezpieczenia społecznego płaci pracodawca i wynosi ona ok. 30% wynagrodzenia brutto.

Od lutego 2006 r. przedsiębiorstwa rumuńskie płacą mniejsze składki na ubezpieczenie społeczne swoich pracowników. Jeszcze w styczniu obciążenia z tego powodu wynosiły:

22% płacy na fundusz emerytalny, 7% na ubezpieczenie zdrowotne, 3% na fundusz na rzecz bezrobotnych i 0,5% na fundusz wypadkowy – razem 32,5% płacy. Od lutego br. wpłaty pracodawców na fundusz emerytalny są zmniejszone o 1,5 pp (do 20,5%), a wpłaty na fundusz na rzecz bezrobotnych będą obniżone o 0,5 pp (do 2,5%). Bez zmian pozostają wpłaty pracownicze wynoszące: 9,5% na fundusz emerytalny, 6,5% na fundusz zdrowotny i 1% na fundusz na rzecz bezrobotnych – razem 17% płacy.

Pozostałe obowiązkowe składki to:

- Fundusz Solidarności w wysokości 3% (środki te są przeznaczone dla niepełnosprawnych).
- Fundusz dla bezrobotnych (od 1% do 5%).

- Społeczny Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych, którego składka składa się z: 7% kwoty wynagrodzenia płacone przez pracodawcę oraz 7% kwoty wynagrodzenia płacone przez pracownika.

Honorowane są polisy polskich towarzystw ubezpieczeniowych. Z uwagi na wysokie koszty usług medycznych zalecane jest posiadanie ubezpieczenia.

Obowiązkowe ubezpieczenie domów i mieszkań

Wcześniejsze i obecne katastrofy naturalne (powodzie) skłoniły rząd Rumunii do przygotowania wspólnie z Bankiem Światowym projektu ustawy nakładającej obowiązek ubezpieczenia domów i mieszkań przez ich właścicieli. Maksymalna przewidywana wartość ubezpieczenia byłaby równa 20 tys. EUR (istniałaby możliwość ubezpieczenia większej wartości, jednak nie byłoby to już obowiązkowe). Koszt takiego ubezpieczenia szacowany jest na 20 EUR w skali roku. Obecnie na ponad 8 mln domów i mieszkań w Rumunii ubezpieczonych jest tylko ok. 10%. Szacowana wielkość potencjalnego rynku – po wprowadzeniu ustawy o obowiązkowym ubezpieczeniu – to ok. 163,5 mln EUR

Pozytywne efekty podatku liniowego

Wprowadzony w Rumunii z początkiem roku 2005 podatek liniowy PIT i CIT w wysokości 16% okazał się mieć bardzo pozytywne efekty zarówno dla dochodów ludności, jak i przychodów budżetowych. Mniejsza stawka podatkowa zachęciła znaczną część firm do wyjścia z szarej strefy i pełniejszego ujawnienia dochodów, a jednocześnie dała impuls do zwiększenia zakupów takich dóbr jak nowe samochody, materiały budowlane i generalnie pobudziła konsumpcję. To z kolei, wspierając koniunkturę, przelożyło się na zwiększenie przychodów budżetowych. Dodatkowo część firm zyskała na obniżce podatku PIT płacąc mniejsze składki na ubezpieczenie społeczne pracowników – część płac w Rumunii negocjowana jest w sumach netto, a nie brutto; w wyniku obniżenia stawki PIT w odniesieniu do tych kontraktów obniżyły się płace brutto będące podstawą naliczania opłat na ubezpieczenie społeczne (wcześniej uśredniona stawka PIT wynosiła 26%, obecnie jest to 16%). Wzrost konsumpcji miał jednak także negatywne efekty – bardzo wyraźnie zwiększyła się akcja kredytowa (w tym także w walutach obcych, zwykle w euro), wzrósł także deficyt na rachunku bieżącym (na koniec 2005 roku sięgając 9,2% PKB i mając wartość ok. 7 mld EUR).

6. Zakładanie działalności gospodarczej w Rumunii

6.1 Zasady zakładania działalności gospodarczej w Rumunii

Rumunia to rozwijający się rynek z dużymi możliwościami lokowania kapitału. Jego atutami są: dobrze wykształcona i liczna siła robocza, rozbudowana infrastruktura przemysłowa i łatwy dostęp do wielu surowców i energii.

Osoby fizyczne i prawne mogą prowadzić działalność gospodarczą na terytorium Rumunii zgodnie z regulacjami prawnymi w tym zakresie.

Firmy rezydencje

Pod pojęciem rezydencja należy rozumieć, z punktu widzenia fiskalnego, firmy zarejestrowane na terenie Rumunii. W przypadku spółek mieszanych, zawieranych między rumuńskimi i zagranicznymi osobami prawnymi, podatki przypadające do zapłaty przez cudzoziemców są naliczane i płacone przez stronę rumuńską.

Firmy nierezydencje

Firmy tego typu są opodatkowane tylko od przychodów (zysków) realizowanych na terenie Rumunii.

Obowiązki zagranicznego przedstawicielstwa:

- prowadzenie działalności zgodnie z prawem (w dziedzinie gospodarczo finansowej, dewizowej, porządku publicznego);
- prowadzenie przejrzystej księgowości, zgodnie z Ustawą 420/2004 do Regulaminu Wykonawczego Prawa Księgowego 704/1993;
- dokonywanie operacji finansowo – bankowych poprzez konta dewizowe założone w bankach na terenie Rumunii, zgodnie z obowiązującymi przepisami i Regulaminem Dewizowym wydanym przez Narodowy Bank Rumunii.

Firmy zagraniczne i ich przedstawicielstwa w Rumunii oraz ich pracownicy ponoszą współodpowiedzialność za szkody wynikłe z czynów popełnionych przez nich na terenie Rumunii.

6.2 Formy prawne podmiotów gospodarczych

Spółka partnerska i jawna

Spółki partnerskie i jawne powstają w momencie zawarcia umowy spółki. Do zawarcia spółki akcyjnej, z o. o. oraz komandytowej potrzebny jest, oprócz umowy, statut, w którym zawarte będą wszelkie postanowienia dotyczące firmy. Może to być akt założycielski danej firmy z podpisami wszystkich podmiotów założycielskich.

Spółki partnerskie

Spółki partnerskie nie są popularną formą prowadzenia działalności w Rumunii. W spółkach tych komandytariusze ponoszą pełną odpowiedzialność za zobowiązania spółki. Minimalna kwota kapitału zakładowego jest nieokreślona. Sprawy spółki są prowadzone przez jedną lub kilka osób powoływanych lub odwoływanych przez udziałowców (rada nadzorcza) gromadzących się przynajmniej raz w miesiącu.

Spółka Akcyjna

Jest spółką o ograniczonej odpowiedzialności. Jej założycielami powinno być co najmniej 5 udziałowców (ilość dowolna), odpowiedzialnych do wysokości deklarowanego wkładu. Minimalny kapitał założycielski wynosi 25 000 000 ROL, z czego co najmniej 25% powinno być wpłacone przy założeniu spółki. Spółka akcyjna jest upoważniona do emisji obligacji. Minimalna wartość powinna być mniejsza niż 25 000 ROL (na okaziciela lub imienna) z możliwością zamiany na akcje spółki, a reszta w ciągu 12 miesięcy.

Cechy udziałów w spółce:

- mogą być imienne lub na okaziciela,
- wartość minimalna – 1000 ROL,
- dają każdemu udziałowcowi takie same prawa,
- są niepodzielne.

Walne zgromadzenia akcjonariuszy są:

Zwyczajne: (raz do roku, maksymalnie 3 miesiące od zakończenia roku finansowego).

Kwestie, które powinny być omawiane na takim zgromadzeniu to:

- zatwierdzenie bilansu rocznego,
- mianowanie zarządu,
- ustalenie wynagrodzeń,
- dokonanie oceny działań zarządu,
- ustalenie budżetu na przyszły rok.

Nadzwyczajne: odbywają się, gdy konieczne jest podjęcie decyzji w następujących kwestiach:

- zmiana formy prawnej spółki,
- zmiana siedziby głównej spółki,
- podział lub połączenie spółki.
- zmiana profilu działalności spółki,
- wcześniejsze jej rozwiązanie,
- emisja obligacji.

Formy prowadzenia indywidualnej działalności gospodarczej w Rumunii

W Rumunii istnieją dwie formy prowadzenia indywidualnej działalności gospodarczej:

- jako osoba fizyczna (OF),
- jako stowarzyszenie rodzinne (RS).

Obywatele polscy, także mogą skorzystać z jednej z ww. form prowadzenia działalności gospodarczej.

Formalności związane z rozpoczęciem prowadzenia działalności OF/RS załatwia urząd gminy (poprzez tzw. biuro jednego okienka), właściwy dla siedziby „firmy”. Zgoda wydana przez urząd gminy jest rejestrowana w Rejestrze Handlowym.

Stowarzyszenia Rodzinne zakładają członkowie jednej rodziny, pragnący prowadzić tę samą działalność. Rejestracji dokonuje się tak samo jak w przypadku OF.

Sprawy związane z prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej przez OF i RS w Rumunii reguluje Ustawa nr 507/2002, która weszła w życie w listopadzie 2002 roku.

Zgodnie z tą Ustawą, osoby fizyczne – obywatele Rumunii, obywatele krajów Unii Europejskiej oraz innych państw, które należą do europejskiego obszaru gospodarczego – mogą prowadzić działalność gospodarczą na terenie Rumunii indywidualnie lub zakładać stowarzyszenia rodzinne.

Stowarzyszenie rodzinne może powstać w wyniku inicjatywy pojedynczej osoby fizycznej, a w jego skład wchodzi członkowie danej rodziny, którzy mieszkają w tej samej miejscowości.

Europejskie pojęcie „samozatrudnienia”, oznacza tu prowadzenie działalności gospodarczej samodzielnie przez osobę fizyczną, własnymi siłami lub wraz z innymi osobami w ramach stowarzyszeń rodzinnych, bez podpisywania umów z pracodawcą, jednakże w zgodzie z obowiązującym w Rumunii ustawodawstwem socjalnym (ubezpieczenia zdrowotne, zasiłki dla bezrobotnych).

Ustawa nr 507/2002 określa:

- warunki jakie muszą spełniać osoby chcące prowadzić działalność gospodarczą jako OF/RS,
- warunki wydania pozwolenia na prowadzenie danej działalności,
- warunki prowadzenia działalności gospodarczej przez OF/RS,
- warunki anulowanie pozwolenia,
- obowiązki zarejestrowania osoby fizycznej lub stowarzyszenia rodzinnego, po uzyskaniu pozwolenia, w Rejestrze Handlowym i w fiskalnych urzędach terytorialnych,
- sankcje za nieprzestrzeganie przepisów ustawy.

Mimo, że ustawa nie określa struktury kapitału zakładowego firmy/spółki, nie dopuszcza się aportu w naturze w wysokości 100%. Orientacyjnie, kapitał zakładowy może się składać w 80-90% z aportu w naturze i w 10-20% z wkładu gotówkowego.

6.3 Zatrudnianie cudzoziemców w firmach rumuńskich

Pozwolenie jest wydawane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie wizy pracowniczej, którą można uzyskać w rumuńskich konsulatach i misjach dypl-

matycznych. Wiza wymaga zgody Ministerstwa Pracy i Opieki Socjalnej i jest wydawana w porozumieniu z pracodawcą. Wyjątkiem są obcokrajowcy pracujący w branży oświatowej, naukowej i artystycznej (takim osobom wiza jest przyznawana tymczasowo na okres dłuższy niż 30 dni).

Zagraniczne osoby prywatne prowadzące działalność na terenie Rumunii w charakterze akcjonariuszy lub pracowników powinni co 6 miesięcy kontaktować się z działem paszportowym lokalnych władz policji w celu przedłużenia wizy.

Obcokrajowcy przyjeżdżający z krajów o dużej ilości imigrantów podlegają specjalnym przepisom.

6.4 Zagadnienia prawa pracy

Tygodniowy czas pracy w Rumunii wynosi 40 godzin. Wynagrodzenie za godziny nadliczbowe wynosi od 50% do 100% podstawowej stawki. Minimalne wynagrodzenie jest ustalane przez właściwe ministerstwo, (obecnie jest to 90,2 EUR).

6.5 Etapy zakładania działalności gospodarczej w Rumunii

Po zebraniu kapitału i stworzeniu spółki kolejnym krokiem zakładania działalności gospodarczej w Rumunii jest wydanie przez Biuro Rejestru Handlowego zaświadczenia odnośnie dostępności nazwy (obowiązkowe) i logo (niekonieczne).

Po przygotowaniu dokumentów założycielskich firmy (notariusz albo adwokat pomaga przygotować dokumenty założycielskie) Izba Przemysłowo Handlowa lub notariusz poświadczą te dokumenty.

Kapitał zakładowy powinien być zdeponowany w banku w wysokości minimum 2 milionów ROL dla spółki z o.o. i 25 milionów dla spółek akcyjnych.

W Izbie Skarbowej należy uiścić opłatę za zarejestrowanie firmy w sądzie. Następnie Biuro Rejestru Handlowego publikuje wnioski dotyczące założenia firmy.

BRH rejestruje firmy na podstawie następujących dokumentów:

- dokumenty założycielskie,
- dowód własności siedziby, budynków,
- potwierdzenie zdeponowania kapitału w banku,
- oświadczenie akcjonariuszy odnośnie spełnienia wszystkich wymogów prawnych, niezbędnych żeby zostać akcjonariuszem lub administratorem,
- dowód dostępności logo firmy,
- wzór podpisu,
- dowód opłaty znaczkami skarbowymi,
- dowód opłaty za publikację w rejestrze firm,
- dowód opłaty podatku za rejestrację,
- wniosek odnośnie upoważnienia i rejestracji firmy (skierowany do wyznaczonego sędziego).

Kolejny krok to upoważnienie od wyznaczonego sędziego do rejestracji firmy, a potem BRH wydaje zaświadczenia o rejestracji.

W Powiatowym Wydziale Finansów Publicznych i Kontroli Państwowej należy uzyskać numer kodu fiskalnego a potem bank przedstawia zaświadczenie o rejestracji i otwarciu rachunku firmy.

Przy rejestracji firm z branży bankowości, ubezpieczeń oraz reasekuracji a także firm będących pod nadzorem Krajowej Rady Nieruchomości wymagane są specjalne pozwolenia z Ministerstwa Finansów, Narodowego Banku Rumunii lub Krajowej Rady Nieruchomości.

Zarejestrowanie siedziby dodatkowej (oddziału, warsztatu, fabryki) odbywa się wtedy, gdy działalność gospodarcza na terenie Rumunii opiera się na zasadzie dojeżdżania z zagranicy swoich przedstawicieli. Firma zyskuje wtedy status prawny i musi przestrzegać systemu fiskalnego obowiązującego w Rumunii.

Żeby rozpocząć funkcjonowanie firma musi uzyskać zezwolenie funkcjonalne od stromy lokalnych władz, które jest wydawane po uprzednim wydaniu szeregu pozwoleń w zależności od specyfiki działalności firmy. Zezwolenie funkcjonalne jest wydawane przez zarząd miejski na terenie działalności danej firmy. Aby uzyskać takie zezwolenie należy przedstawić:

- szczegółowe dokumenty firmy.
- pozwolenie ze służby zdrowia.
- pozwolenie ze straży pożarnej.
- pozwolenie na korzystanie ze środowiska.
- pozwolenie na korzystanie od służby sanitarno- weterynaryjnej.
- pozwolenie w sprawie ochrony pracownika.

Pozwolenia wydają poszczególne władze, których jurysdykcji podlega dana firma.

6.6 Wykroczenia z dziedziny prowadzenia działalności podlegające sankcjom prawnym w Rumunii

Lista wykroczeń obejmuje:

- użycie firmowej nazwy, wynalazku, metki, danych geograficznych, rysunku lub wzoru przemysłowego, planu kompleksów przemysłowych i handlowych, linii produkcyjnych itp., emblematu, opakowań, itd. – mające na celu wprowadzenie dezorientacji, co jest oryginalne a co podrobione;
- wprowadzenie do obiegu towarów pirackich lub sfalszowanych, których sprzedaż przynosi ujemę prawowitemu posiadaczowi marki i wprowadza klientów w błąd odnośnie jakości towaru lub usługi;
- wykorzystywanie w celach handlowych wyników różnorodnych doświadczeń, których uzyskanie wymagało znacznego wysiłku i nakładów, a także innych tajnych informacji z nimi związanych, przekazanych kompetentnym urządnom w celu uzyskania zgody na wprowadzenie do handlu, np. artykułów farmaceutycznych lub produktów chemicznych z przeznaczeniem dla rolnictwa, zawierających nowe składniki itd.;

- ujawnienie, zakupienie lub wykorzystanie tajemnicy handlowej przez strony trzecie, bez zgody prawowitego właściciela, jako rezultat szpiegostwa handlowego lub przemysłowego;
- ujawnienie lub wykorzystanie tajemnicy handlowej przez osoby publiczne oraz przez osoby upoważnione przez posiadacza tajemnicy do reprezentowania jego interesów wobec urzędów publicznych;
- jakakolwiek produkcja, import, eksport, składowanie, oferta sprzedaży i sprzedaż towarów lub usług noszących fałszywe oznakowanie patentów i licencji, etykiet, danych geograficznych, rysunków lub wzorów przemysłowych, planów kompleksów przemysłowo-handlowych, a także innych typów własności intelektualnej, jak np. zewnętrzny wizerunek firmy, wystroj wystaw sklepowych, umundurowanie personelu, środki reklamy itd., pochodzenie i charakterystyka towarów, jak również nazwa producenta lub handlowa – mające na celu umyślne wprowadzenie w błąd konsumentów i handlowców;
- oferowanie konkurentowi usług za pośrednictwem nieojojalnego pracownika, jak również przyjęcie takiej oferty;
- ujawnienie, wejście w posiadanie lub korzystanie z tajemnicy handlowej przez handlowca lub pracownika, bez zgody jej prawowitego właściciela i wbrew zasadom uczciwości;
- zawieranie umów, dzięki którym jedna ze stron zapewnia na korzystnych warunkach usługę lub dostawę towaru pod warunkiem, że klient sprowadzi nowych nabywców, z którymi miałyby być podpisane podobne umowy;
- informowanie (nawet nieoficjalne), rozgłaszanie i publiczne szerzenie fałszywych opinii, mających na celu oczernienie lub pomówienie konkurenta i spowodowanie przez to ujemnego skutku w jego biznesie;
- oferowanie, obiecywanie lub wręczanie (bezpośrednio lub przez pośredników) prezentów i jakichkolwiek innych wartości materialnych pracownikowi albo przedstawicielom danego handlowca, w celu uzyskania informacji o procesach technologicznych i procedurach przemysłowych, o klientach, jak też w celu uzyskania korzyści dla siebie lub osób trzecich, na niekorzyść konkurenta;
- przejęcie klientów dzięki wcześniejszym kontaktom, jakie pracownik miał w poprzednim miejscu pracy;
- zwalnianie lub przyciąganie nowych pracowników z grona zatrudnionych u innego handlowca, celem utworzenia nowej, konkurencyjnej spółki, mającej za zadanie przejęcie jego klientów.

7. Handel zagraniczny i polityka handlowa.

7.1 Procedury celne

Kodeks celny Rumunii

Ramy prawne dla taryf i opłat celnych stanowią: Kodeks Celny oraz Przepisy Celne. Zgodnie z Kodeksem Celnym z 2005 r., dobra importowane z Unii Europejskiej są w zasadzie zwolnione z cła (w szczególności towary przemysłowe), bądź obniżono na nie stawki celne.

Podstawa naliczania opłat celnych

Import towarów zobowiązuje do uiszczania określonych opłat celnych, które w zależności od rodzaju towaru wahają się przeciętnie w granicach 3%-30%. Opłata pobierana jest od wartości towaru zadeklarowanej na granicy (bez akcyzy i podatku VAT), zgodnie z zaleceniami Światowej Organizacji Handlu. Dodatkowo, do opłaty celnej dolicza się 0,5 % na fundusz rozwoju infrastruktury celnej.

Zniżki

Inwestorzy, realizujący w Rumunii inwestycje o wartości przekraczającej kwotę 1 mln USD, mogą uzyskać zniżki i zwolnienia w opłatach celnych. Także przepisy dotyczące leasingu przewidują zniżki celne dla dóbr importowanych do Rumunii w systemie leasingowym.

Procedury celne

Rumuńskie ustawodawstwo celne opracowane zostało według wzorów UE. W ramach tego systemu istnieją dwie procedury importowe: import ostateczny i import czasowy. W imporcie ostatecznym obowiązują opłaty celne, podczas gdy w imporcie czasowym takie opłaty nie są wymagane. Eksport towarów i usług nie podlega opłatom celnym.

Import czasowy

Pojęcie importu czasowego obejmuje następujące przypadki:

- import w celu przetworzenia towarów na obszarze Rumunii,
- import w celu tymczasowego składowania,
- czasowe zwolnienie,
- import w celu przetworzenia towarów pod kontrolę celną,
- tranzyt towarów przez terytorium Rumunii.

W powyższych wypadkach nie są stosowane opłaty celne, zazwyczaj jednak wymagana jest gwarancja równa wysokości opłaty celnej, naliczana od wartości towarów stanowiących przedmiot importu czasowego. W celu dokonania importu czasowego,

urzędy celne wydają dokument zwany "indywidualne zezwolenie na import", który może zostać przedłużony.

Importowy Taryfikator Celny

Aktualny rumuński Importowy Taryfikator Celny zawiera ponad 10 tys. pozycji z 8 cyfrowym kodem towarów i usług. Opracowany został zgodnie z nomenklaturą UE, na podstawie Rozporządzenia Rządu nr 673/1991, zmodyfikowaną i znowelizowaną w Rozporządzeniu nr 2169/2004 o wyłączeniu lub czasowym wyłączeniu od uiszczeniu opłat celnych w 2005 roku.

Ministerstwo Gospodarki i Handlu wydaje co roku przewodnik użytkownika Taryfikatora dla importerów. Pierwsze dwie kolumny zawierają taryfę bieżącą (ustaloną przez rząd) oraz taryfę stosowaną w roku poprzednim. Następne kolumny (w liczbie 11) zawierają stawki stosowane do towarów wyprodukowanych w krajach, z którymi Rumunia ma zawarte umowy preferencyjne, jak np. UE, Turcja, EFTA, CEFTA (poza Rumunią to Bułgaria i Chorwacja; możliwe, że w przyszłości Macedonia), kraje rozwijające się, uwzględnione w Globalnym Systemie Preferencji Handlowych (GSTP) lub w Protokole nr 16". Taryfa celna nie obowiązuje w stosunkach z Republiką Mołdowa, z którą Rumunia zawarła umowę o wymianie bezcłowej.

Od 1 stycznia 2002 roku wprowadzone zostały nowe stawki celne z państwami UE oraz nastąpiła dalsza liberalizacja taryfy celnej na artykuły przemysłowe pochodzące z państw CEFTA. Przewidywana jest też stopniowa obniżka stawek celnych na takie artykuły, jak: futra i skóry nieprzetworzone, bawełna, wyroby technologii informatycznej. Zniżki te przewidziane zostały w traktatach o wolnym handlu, parafowanych przez Rumunię w związku z umową akcesyjną z UE.

Rumuński taryfikator celny można zakupić w:

- Centrul Roman pentru Promovarea Comertului (CRPC)
Rumuńskim Centrum Promocji Gospodarczej, z siedzibą w Bukareszcie, str. Apolodor 17. Prośbę o udostępnienie płyty CD z taryfą celną należy kierować na piśmie i wysłać faksem do Dyrektora Generalnego CRPC, pod numer (0040-21) 410.03.90. Cena zakupu to równowartości 130 RON w EUR lub USD oraz opłata pocztowa.
Wysyłka po wpłynięciu kwoty jw. na wskazane przez CRPC konto.
- Siedzibie firmy "INDACO SYSTEMS", Str. Izvor 78, Bucuresti, tel./fax:(0040-21) 411.97.11,
www.indaco.ro, e-mail: file:///D:/ym/Compose?To=mail@indaco.ro, Sales Department, e-mail: file:///D:/ym/Compose?To=dan@indaco.ro, vanzari@indaco.ro – zakup płyty jw. lub dostęp do taryfy przez Internet.

Z dniem 1 sierpnia 2005 r w Rumunii weszła w życie Ustawa nr 220/2005 wraz z Dekretem nr 597/2005, ratyfikujące Protokół Dodatkowy z dnia 04.05.2005 odnośnie stowarzyszenia Rumunii z UE i krajami członkowskimi UE, liberalizujący obrót towa-

rowy między Rumunią a UE w zakresie niektórych produktów rolnych, zgodnie z Rozdziałem I Produkty rolne, art. 3 Podstawowe Produkty Rolne oraz załącznikami A(a) i A(b) oraz B(a) i B(b), które stanowią integralną część Protokołu.

Zgodnie z postanowieniami Protokołu, z opłat celnych przy imporcie do Rumunii z krajów UE zwolnione będą np. zwierzęta żywe, niektóre gatunki mięsa świeżego (głównie nieszlachetne), niektóre owoce świeże i przetwory, soki bez zawartości cukru etc.

Licencje eksportowo-importowe

Procedury i warunki uzyskiwania licencji eksportowo-importowych oraz zakres i rodzaj towarów, dla których wymagane są licencje, określa Rozporządzenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych nr 106C z dnia 23.03.2001 r. opublikowane w Monitorze Oficjalnym nr 260 z 21.05.2001 r. oraz Rozporządzenie Ministerstwa Gospodarki i Handlu nr 3918 z dnia 22.12.2003 r. o ogólnych warunkach eksportu i importu. Towary podlegające procedurze uzyskiwania automatycznej licencji to: złoża i mieszanki żelazne, produkty drzewne w stanie surowym i niektóre półfabrykaty, skóry zwierzęce (bydło i konie), odpady żeliwne etc.

Departament Handlu Zagranicznego i Promocji Gospodarczej w ramach Ministerstwa Gospodarki i Handlu Rumunii, w porozumieniu z Rumuńskim Centrum Promocji Gospodarczej ogłosiło, iż od dnia 1 października 2005 r. formularze licencji eksportowo-importowych będą dostępne w oddziałach CRPC w Bukareszcie, Constanta, Deva, Iasi, Oradea, Pitesti i Targu-Jiu.

Podmioty gospodarcze muszą złożyć odpowiednie dokumenty, w celu uzyskania powyższej licencji. Formularze uzyskania licencji eksportowo-importowych powinny być składane w Biurze należącym do CRPC (Rumuńskiego Centrum Promocji Gospodarczej). Odpowiedzialność za działalność handlu zagranicznego, zgodność ceny, uregulowania fitosanitarne i sanitarno-weterynaryjne jest ponoszona przez petenta.

Import produktów niebezpiecznych dla zdrowia i środowiska dokonywany jest na podstawie specjalnego certyfikatu, deklaracji zgodności oraz na podstawie zapisu terminu ważności na produkcie lub na opakowaniu. Certyfikaty są wystawiane przez Krajową Agencję ds. Substancji i Niebezpiecznych Środków Chemicznych, Generalną Dyрекcję Zdrowia Publicznego, Inspekcję Sanitarną i Generalną Dyрекcję Farmaceutyczną oraz przez Dyрекcję Rolne. Wszelkie poprawki w składanej dokumentacji niezbędnej do uzyskania Certyfikatu, będą zgłaszane w odpowiednim urzędzie, w terminie 15 dni od dokonania zmiany.

7.2 Warunki dostępu do rynku rumuńskiego

Zarówno eksport, jak i import na terytorium Rumunii może być dokonany przez każdy rumuński podmiot prawny. Zgodnie z zapisami Decyzji Rządu Rumuńskiego trans-

akcje eksportowe/ importowe mogą być przeprowadzone jedynie przez firmy upoważnione do tego przez rodzaj swojej działalności. Eksport/import nie podlega licencjonowaniu, a rumuński rząd ma prawo wprowadzenia ilościowych ograniczeń importowych lub zakazu importu towarów niebezpiecznych dla zdrowia, środowiska naturalnego lub bezpieczeństwa narodowego.

Ograniczenia te dotyczą jedynie niektórych towarów. Inwestycje i usługi są w Rumunii w pełni zliberalizowane. Ustawy upraszczają wejście na rynek i stwarzają wiele zachęt finansowych. Z przywilejów i ulg mogą korzystać inwestorzy zagraniczni w powstałych sześciu obszarach celnych, 50 strefach uprzywilejowanych oraz w parkach przemysłowych. Całkowicie wolny jest transfer zysków po opłaceniu podatków. Obowiązuje uproszczona procedura zakładania spółek i przedstawicielstw, a formalności można załatwiać w tzw. one-stop-shops. System celny został już całkowicie przystosowany do wymogów UE, jest skomputeryzowany, wprowadzono system OSCL, zmodernizowano wiele przejść granicznych oraz istnieje możliwość dokonywania odpraw u eksportera.

Firmy zagraniczne mają problemy z często zmieniającymi się przepisami, biurokracją i korupcją. Rumunia nie robi wiele w zakresie walki z korupcją. Przy czym nie chodzi tylko o dawanie łapówek, ale także użycie wpływów, promowanie danych osób na określone stanowiska, system nieformalnych przysług na zauważalną skalę.

Do tego dochodzi brak stosownej reformy administracji publicznej. Biurokracja jest przerośnięta, a jednocześnie niezbyt aktywna – załatwianie spraw urzędowych trwa miesiącami.

Dodatkowym problemem, nie tylko o gospodarczym wymiarze, jest niewystarczająca reforma sądownictwa. Nie ma zarówno skutecznej ochrony prawnej, również dla inwestorów zagranicznych, jak i niezależnej władzy sądowniczej. Rumuńskie sądy są w wysokim stopniu podatne na naciski polityczne.

Ograniczenia celne istnieją w przypadku dóbr rolnych, wynika to z ochrony rumuńskiego rynku rolnego.

Dotyczy to zwierząt żywych, mięsa świeżego i mrożonego, wędlin, i konserw, nabiału, jaj, owoców i warzyw, zbóż, mąki i przetworów zbożowych, olejów i margaryny, dżemów i owoców w syropie, wód mineralnych, win, alkoholu, wyrobów tytoniowych (stawki celne 19- 45%). Ograniczenia celne na powyższe towary powinny być zniesione z chwilą wejścia w życie uzgodnionego protokołu o liberalizacji wymiany towarowej produktami spożywczymi i rolnymi. Poziom stawek celnych na towary rolno- spożywcze w imporcie z obszarów UE stosowany jest indywidualnie w odniesieniu do grup towarowych lub poszczególnych towarów i jest wyższy od stawek jakie przysługiwały Polsce w ramach CEFTA.

Rynek rumuński jest w pełni otwarty dla dostawców towarów i wyrobów przemysłowych z krajów członkowskich UE w tym z Polski. Ma na to wpływ życzliwe nastawienie Rumunów do Polaków. Zaistniałe kiedyś utrudnienia ze strony rumuńskich celników w odprawie polskich TIR-ów dotyczyły również przewoźników z innych krajów i były konsekwencją nieznamośności przepisów przez kierowców.

Barierą rozwoju wymiany towarowej z Rumunią może się wkrótce stać problem transportu. Biorąc pod uwagę sieć i stan rumuńskich dróg, ilość przejść granicznych i ilość transportowanych towarów, może się okazać, że transport samochodowy w tym kraju osiągnie granice swoich możliwości. Transport towarów drogą lotniczą między Polską a Rumunią praktycznie nie istnieje. Transport kolejowy trwa długo (2-3 tygodnie), co wyklucza przewożenie towarów szybko psujących się, a zainteresowani tą formą transportu uważają ją za bardzo uciążliwą.

Problemem w wymianie handlowej może stać się brak możliwości otrzymania indywidualnych pozwoleń na transport w przypadku realizacji kontraktów eksportowych z partnerami rumuńskimi. Chodzi tu przede wszystkim o polskich producentów, którzy chcą używać własnego transportu lub mniejszych przewoźników, którzy okazjonalnie starają się dostarczyć towary do Rumunii.

W Rumunii występują bardzo odczuwalne, zwłaszcza przez zagranicznych inwestorów, problemy z niestabilnością i niejasnością przepisów prawnych, biurokracją i korupcją ale rumuńskie władze walczą z tym coraz skuteczniej.

Polacy mają też nieprzychylnie zdanie o Rumunach, co ma wpływ na współpracę eksportową między naszymi krajami. Większa otwartość i zmiana stereotypowego systemu myślenia o Rumunach mogłaby spowodować zwiększenie nawiązywanych kontaktów z tym krajem oraz poprawić już istniejące.

7. 3 Strefy wolnocłowe w Rumunii

Strefy wolnocłowe funkcjonują w oparciu o Ustawę 84/21.07.1992, określającą ich regulamin oraz w oparciu o Rozporządzenie Rządu nr 682/1994, odnośnie warunków koncesjonowania terenów i budownictwa w strefach wolnocłowych, a także o Kodeks Handlowy i inne rozporządzenia rządowe, dotyczące indywidualnego tworzenia każdej ze stref. Zgodnie z powyższymi przepisami, w strefach wolnocłowych nie obowiązują opłaty celne, co ma szczególne znaczenie dla rozwoju biznesu w tych regionach.

Strefy wolnocłowe poddawane są obecnie procesowi modernizacji infrastruktury w celu przekształcenia ich w tzw. euro-strefy, zorganizowane pod względem administracyjnym, zarządzania i prawnym według norm europejskich.

Rodzaje działalności dozwolone w strefach wolnocłowych:

- Przemieszczanie, składowanie, segregowanie, mierzenie, pakowanie, uszlachetnianie, przetwarzanie, montaż, produkcja, znakowanie, testowanie, licytacje i kupno-sprzedaż, oceny i ekspertyzy, naprawy,

-
- demontaż, organizacja wystaw, operacje finansowo-bankowe i związane z rynkiem kapitałowym, wysyłki i przewozy krajowe i zagraniczne.
 - Wynajem i koncesja budynków, powierzchni magazynowych i wolnych przestrzeni przeznaczonych pod budowę obiektów gospodarczych; kontrola ilościowa i jakościowa towarów.
 - Do strefy wolnocłowej mogą być wprowadzone wszelkie towary (poza wykluczonymi z importu) pochodzenia zagranicznego lub rumuńskiego. Towary te mogą być tam składowane, wystawiane, sprzedawane, rozbierane na części, uszlachetniane, selekcjonowane, łączone z innymi towarami zagranicznymi lub rumuńskimi i poddawane innym, dozwolonym przeróbkom przemysłowym – nie podlegając rumuńskim przepisom celnym.

Kontrola celna w portowych strefach wolnocłowych

Normy techniczne dotyczące przeprowadzania czynności celnych, kontroli celnej i nadzoru celnego towarów przywożonych i wywożonych z portowych obszarów wolnocłowych opublikowane zostały w Monitorze Oficjalnym nr 346 z dnia 29.06.2001 r.

Oclone w celach eksportowych w innym punkcie, przed wprowadzeniem do strefy wolnocłowej, towary rumuńskie i importowane mogą być wprowadzone do portowej strefy wolnocłowej, jeśli spełniają warunki określone w art. 81 i 84 Ustawy nr 141/1997 oraz opuszczają strefę przy wywozie z kraju w stanie, w jakim znajdowały się w momencie rejestracji eksportowej deklaracji celnej.

Dla towarów rumuńskich lub importowanych, wprowadzonych do portowej strefy wolnocłowej w celu zmagazynowania, budowy, konstrukcji i innych rodzajów działalności, należy złożyć w terenowym urzędzie celnym uproszczoną deklarację celną. Dokument ten wystawia administrator lub dzierżawca magazynów zlokalizowanych na terenie portowej strefy wolnocłowej lub spółka prowadząca działalność na tym terenie.

Elementy stymulujące działalność w strefach wolnocłowych

- Ze środków stymulujących, którymi dysponują strefy wolnocłowe mogą korzystać przedsiębiorstwa małe i średnie, działające w sferze produkcji dóbr materialnych i usług.
- Z przywileju stymulacji nie mogą korzystać spółki bankowe, ubezpieczeniowe i reasekuracyjne, spółki administrujące funduszami inwestycyjnymi i papierami wartościowymi oraz spółki o wyłącznej działalności w dziedzinie handlu zagranicznego.
- Z przywileju tego nie mogą korzystać także spółki handlowe, których akcjonariusze lub wspólnicy – osoby prawne, spełniają łącznie obydwa następujące warunki:

- zatrudniają ponad 250 osób,
 - dysponują udziałami w wysokości ponad 25 %.
 - W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, założonych w czasie trwania roku finansowego, pod uwagę bierze się okres pomiędzy datą założenia firmy, a datą wystawienia zaświadczenia – na podstawie oświadczenia prawnego przedstawiciela firmy.
 - W zaświadczeniach o wysokości rocznych obrotów stosowany jest kurs wymiany euro z dnia 31 grudnia roku poprzedniego, ogłoszony przez Narodowy Bank Rumunii.
- Środkami stymulującymi w strefach wolnocłowych są w szczególności:
- zwolnienie podatkowe od zysków oraz zwolnienie z płatności akcyz od działalności prowadzonych w strefie wolnocłowej;
 - zwolnienie z opłat celnych;
 - zwolnienie z opłaty podatku VAT od niektórych czynności prowadzonych w strefie wolnocłowej;
 - koncesje na grunty i nieruchomości na okres do 50 lat;
 - zyski płynące z różnic między kosztami transportu drobnicy luzem, a jej reeksportu po przepakowaniu;
 - możliwość zmiany pochodzenia towarów;
 - możliwość montażu w formie finalnej artykułów, do których części lub podzespoły trzeba sprowadzać z różnych krajów;
 - możliwość transferu zysków i kapitałów za granicę;
 - możliwość składowania towarów w hurtowniach strefy wolnocłowej do momentu ich sprzedaży na rynku, gwarantującej uzyskanie przewidywanych wcześniej zysków.

**Rumunia wprowadziła dotychczas 6 stref wolnocłowych:
Sulina, Constanta Sud, Galati, Giurgiu, Braila, Curtici.**

8. Dotychczasowa współpraca Polski i Rumunii.

8.1 Polsko- rumuńskie stosunki gospodarcze

Rumunia najprawdopodobniej 1 stycznia 2007 roku stanie się członkiem Unii Europejskiej i będzie objęta unijnymi prawami dotyczącymi dostępu do rynku. Z punktu widzenia gospodarczego, Rumunia jest ważnym i perspektywicznym partnerem dla Polski. Komplementarność naszych gospodarek, bogactwa naturalne, potencjał gospodarczy, położenie geograficzne (decydujące o strukturze i sezonowości produkcji rolnej) decydują o atrakcyjności rumuńskiego rynku dla Polski.

W rozwoju stosunków gospodarczych między naszymi krajami coraz ważniejszą rolę odgrywają zarejestrowane w Rumunii spółki z udziałem kapitału polskiego, których

liczba na koniec 2004 roku przekroczyła 250. Wartość polskich inwestycji w Rumunii w 2004 roku przekroczyła 150 mln USD, a w roku 2005 uruchomiono dwa duże obiekty inwestycyjne. Coraz więcej polskich spółek otwiera swoje przedstawicielstwa, w obliczu dynamicznie rozwijającego się eksportu na rynki krajów UE.

Rumunia jako członek NATO, kandydat do UE, o funkcjonującej gospodarce rynkowej, staje się dla polskich podmiotów gospodarczych atrakcyjnym partnerem w zakresie kooperacji, współpracy, inwestycji, będąc gospodarką w pełni komplementarną.

Rok 2005 to kolejny okres dynamicznego rozwoju rumuńsko-polskich obrotów towarowych. W 2005 roku, w porównaniu z 2004 rokiem, rumuńsko-polskie obroty towarowe handlu zagranicznego przedstawiały się następująco: (w mln USD)

styczeń/grudzień	Import z Rumunii do Polski	Eksport z Polski do Rumunii	Obroty ogółem
Rok 2004	310,0	822,5	1.132,5
Rok 2005	404,3	1172,7	1577,0
Dynamika (2004=100)	130,4	142,6	133,3

Źródło: rumuńskie dane statystyczne (eksport FOB, import CIF).

Tempo wzrostu polskiego importu (142,6) nie odbiegało od przeciętnego poziomu ostatnich lat (za cały 2004 rok: 147,9), natomiast spadła dynamika importu rumuńskich towarów i usług do Polski (130,4) za cały 2004 rok: 183,1). Saldo obrotów towarowych handlu zagranicznego z Rumunią jest dla Polski dodatnie i wyniosło w na koniec 2005r. 768,43 mln USD.

W I kwartale 2006 roku obroty handlowe Polski i Rumunii miały wartość 374.1 mln USD (o 3% mniej niż w I kwartale 2005 roku), w tym eksport do Rumunii 241 mln USD (spadek o około 9%) i import 133.1 mln USD (wzrost o ok. 13%).

8.2 Import z Rumunii do Polski

W imporcie z Rumunii do Polski największy udział w pierwszym półroczu 2005 roku miały następujące grupy towarowe:

- metale nieszlachetne i wyroby – 99,83 mln USD (24,6% udziału, dynamika 164,3),
- maszyny i urządzenia – 83,33 mln USD (odpowiednio: 20,6%, 81,2),
- produkty przemysłu chemicznego (ogółem) – 82,87 mln USD (odpowiednio: 20,5%, 157,2),
- pojazdy – 48,41 mln USD (12,0%, 207,1),
- materiały i wyroby włókiennicze – 36,31 mln USD (9,0%, 136,1).

8.3 Eksport z Polski do Rumunii

W eksporcie z Polski do Rumunii największy udział w pierwszym półroczu 2005 roku miały następujące grupy towarowe:

- maszyny, urządzenia i sprzęt elektryczny – 187,23 mln USD (odpowiednio: 16,0%, dynamika 121,8),
- produkty przemysłu chemicznego (ogółem) – 184,37 mln (odpowiednio: 15,7%, 132,3),
- produkty mineralne – 183,0 mln (15,6% udziału, dynamika: 200,7),
- artykuły rolno-spożywcze ogółem – 133,06 mln USD (odpowiednio: 11,3%, 134,3),
- metale nieszlachetne i wyroby – 128,88 mln USD (odpowiednio: 10,9%, 107,5).

Struktura towarowa handlu zagranicznego z Rumunią

Z punktu widzenia struktury towarowej, artykuły rolno-spożywcze stanowiły w eksporcie z Rumunii do Polski 4,8%, zaś w imporcie z Polski 11,3%. Artykuły przemysłowe stanowiły odpowiednio: 95,2% w eksporcie oraz 88,7 w imporcie. W porównaniu z analogicznym okresem roku 2004 udział artykułów rolno-spożywczych w eksporcie rumuńskim spadł z 8,6% do 4,8%, natomiast w imporcie z Polski utrzymał się na prawie niezmienionym poziomie (2005 – 11,3%, 2004 – 11,4%). Eksport produktów rolno-spożywczych w liczbach bezwzględnych wzrósł o 34,35 mln USD, zahamowana więc została negatywna tendencja spadkowa polskiego eksportu w tej grupie z roku ubiegłego.

W porównaniu z 2004 rokiem znacznemu osłabieniu uległa dynamika rumuńskiego eksportu do Polski (spadek ze 183,1% do 130,4%), co pogłębiło dysproporcję między eksportem a importem w obrotach towarowych z Rumunią. W stosunku do wielkości ogółem handlu zagranicznego Rumunii w 2005 roku (eksport 22 255,1 mln EUR, import 32 568,5 mln EUR) obroty z Polską stanowiły 2,3%, w tym eksport do Polski 1,5% eksportu ogółem oraz import z Polski 2,9% importu ogółem. W handlu zagranicznym Rumunii z krajami Unii Europejskiej, eksport do Polski stanowił 2,2%, import zaś z Polski 4,6% eksportu i importu Rumunii w stosunkach z krajami UE. W rumuńskim eksporcie do krajów UE Polska jest na 11 miejscu, zaś w rumuńskim imporcie z krajów UE Polska znajduje się na 6 pozycji.

8.4 Poziom konkurencyjności polskiego eksportu

W większości wypadków towary polskie nie odbiegają jakością od przeciętnej jakości wyrobów producentów zachodnich, są natomiast bardziej konkurencyjne cenowo. Dotyczy to mebli, urządzeń AGD, opon, maszyn i urządzeń dla przemysłu przetwórczego, a ostatnio materiałów budowlanych i wyposażenia, tekstyliów i akcesoriów dla przemysłu samochodowego, sprzętu medycznego i leków. Wyroby sprzedawane w sieci detalicznej kupowane są głównie przez średnio zamożną klasę

i dają możliwość nabycia produktów wysokiej jakości po bardziej przystępnych cenach. Maszyny i urządzenia, zwłaszcza w sektorze spożywczym, są o ok. 10-20% tańsze od urządzeń włoskich, francuskich, co przy podobnej jakości i wydajności stanowi o atrakcyjności polskich wyrobów dla inwestorów rumuńskich, dysponujących ograniczonymi możliwościami. W dalszym ciągu dużym problemem dla polskich firm jest brak wsparcia na tym rynku specjalnymi liniami kredytowymi, wsparcia własnych banków i firm leasingowych.

Polskie produkty rolno-spożywcze, mimo stosowania nadal wysokich importowych stawek celnych, są widoczne na półkach sklepowych, także dużych sieci handlowych (herbata, kawa, napoje, słodczyce, przyprawy, konserwy rybne, ryba mrożona, konserwy mięsne, przetwory mleczne), gdzie, dzięki jakości, bez problemów, znajdują nabywców.

8.5 Ocena aktywności i zachowań polskich podmiotów na rynku rumuńskim

W rozwoju stosunków gospodarczych między Polską i Rumunią coraz ważniejszą rolę odgrywają zarejestrowane w Rumunii spółki z udziałem kapitału polskiego, których liczba na koniec 2005 roku przekroczyła 300, a wartość polskich inwestycji w Rumunii w 2005 roku wyniosła ponad 100 mln EUR. Działające na rynku rumuńskim spółki z udziałem kapitału polskiego są w przeważającej mierze małymi firmami handlowymi, reprezentującymi różne branże towarowe. Do nielicznych, dużych firm produkcyjnych takich jak Maspex – La Festa (soki i napoje, kawa, czekolada w proszku) z Wadowic, Pol Am Pack Brzesko (produkcja opakowań metalowych w miejscowości Tecuci, Lemarpol (produkcja soków i napojów w Odobesti) w 2005 roku dołączyła Porta (produkcja stolarki budowlanej). Są to największe inwestycje polskich podmiotów gospodarczych w Rumunii, które mają już ugruntowaną pozycję na rynku rumuńskim.

Nowi inwestorzy z Polski w Rumunii

- Aquaform,
- Koło,
- Barlinek,
- Echo-Investment,
- Ciech, Biofarm.

Spośród zarejestrowanych w kraju firm czołowe pozycje pod względem wielkości obrotów z Rumunią nadal zajmują koncerny międzynarodowe, takie jak Procter and Gamble, Wrigley, Unilever, Daewoo, Whirpool, firmy oponiarskie. Z firm polskich z większym udziałem kapitału zagranicznego, aktywne są na rynku rumuńskim: Dębica, Polar, Amica, fabryka papieru w Kwidzynie, Ekoland, Master Foods Polska. Artykuły tych producentów cieszą się dużym uznaniem i krąg ich odbiorców systematycznie się poszerza.

8.6 Możliwości eksportowe branż i towarów

Analiza zapytań ofertowych z Rumunii, oraz obserwacja rynku i ocena aktywności podmiotów polskich wskazują na następujące branże, które mają szanse na rynku rumuńskim.

Artykuły rolno-spożywcze

Rumunia jest importerem netto żywności. Obecnie wobec towarów unijnych stosuje się wyższe stawki celne niż obowiązywało to Polskę w ramach CEFTA, co spowodowało spadek obrotów żywnością z Polski w 2004 roku. Tendencja spadkowa jednak się skończyła, Polska odbudowuje kontakty handlowe i zwiększa się udział polskich towarów na rumuńskim rynku żywności. Sytuacja zmieni się po przystąpieniu Rumunii do UE, gdyż stawki celne na artykuły rolno-spożywcze zostaną zniesione. Żywność polska jest postrzegana przez stronę rumuńską jako towar dobrej jakości i oba rynki są komplementarne.

Stawki celne na niektóre produkty rolno-spożywcze

Mięso

mięso wieprzowe (stawka celna 45%) ale można to obejść rozdrabniając mięso, wtedy płaci się stawkę 20% albo produkt jest zwolniony z cła, mięso drobiowe (stawka celna 45%, na indyki 35%), Rumunia przyznała UE bezcłowy kontyngent w wysokości 4350 ton, ryby – nie są najważniejszym dla Rumunii towarem handlowym (głównie konserwy rybne, ryby mrożone i wędzone – 10-25% stawki celnej). Od 1 stycznia 2007 (kiedy Rumunia przystąpi do UE) stawki celne zostaną zredukowane do poziomu 75% stawki podstawowej, 1 stycznia 2008 roku cło zostanie obniżone do 50% stawki a całkowite zniesienie opłat nastąpi w 2010 roku.

Warzywa (przede wszystkim warzywa mrożone i cebula).

Stawki celne są zróżnicowane:

ziemniaki 40-50% stawki celnej w zależności od sezonu z kontyngentem 20 tys. ton i stawce 18%,
cebula – 18%,
rośliny strączkowe – 20%,
mrożonki – 20% – podstawowy asortyment tej grupy w sklepach rumuńskich.

Owoce

jabłka – 40% stawki celnej,
suszone jabłka i śliwki – 20% stawki celnej,
W Rumunii są uprawiane inne owoce więc Polska może mieć zbyt na rynku.

Cukier

cukier surowy – 60% stawki celnej z kontyngentem 20 tys. ton ze stawką 18%,
cukier biały – 90% stawki celnej z kontyngentem 15 tys. ton ze stawką 45%.

Przetwory ze zbóż

pieczywo – 40% stawki celnej,

wyroby cukiernicze – 25% stawki celnej.

Po zniesieniu stawek możliwy będzie eksport do Rumunii polskiego pieczywa. Już teraz istnieją w Rumunii polskie firmy zajmujące się produkcją pieczywa cukierniczego. Oprócz tego istnieją duże możliwości eksportu polskich towarów rolno-spożywczych takich jak: płatki śniadaniowe, olej rzepakowy, materiał siewny i sadzonki oraz domieszki do pasz treściwych.

Inne produkty o możliwościach eksportowych

Kosmetyki i perfumy

To towar poszukiwany przez rumuńskich odbiorców w znikomej ilości, ale może to być efektem tego, że kontakty handlowe w tej branży zostały już nawiązane. Rumuni pamiętają produkty Polleny i kojarzą polskie kosmetyki z dobrą jakością i niską ceną. Świadczyć może o tym znaczny udział firm polskich w targach branżowych w Rumunii i wzrost polskiej sprzedaży, a zwłaszcza:

- preparatów do upiększania i makijażu.
- preparatów do włosów.
- preparatów stosowanych do golenia, dezodorantów, płynów do kąpieli.
- środki piorące i czyszczące.

Papier i Tektura

Zainteresowanie Rumunii tą branżą utrzymuje się na stałym poziomie, a szczególnie takimi produktami jak:

- papier higieniczny i toaletowy,
- papier drukarski.

Materiały budowlane, wykończeniowe, szkło

Branża budowlana w Rumunii dynamicznie się rozwija, rynek pozostaje nienasycony.

Produkty o największych możliwościach:

- płyty i panele gipsowe,
- szkło typu float,
- butelki, słoiki i inne opakowania szklane,
- płytki ceramiczne i wyposażenie łazienek.

Wyroby hutnicze i stalowe

- półwyroby stalowe i żeliwne,
- konstrukcje stalowe i ich części,
- rury stalowe,
- kształtowniki,
- taśmy stalowe.

Maszyny i urządzenia

- telewizory i monitory (duża produkcja tych wyrobów w Rumunii to szansa dla Polski na dostawy odpowiednich podzespołów),
- chłodziarki i zamrażarki.

Dodatkowo, w związku z reformą rolnictwa w Rumunii, należy się spodziewać zwiększonego popytu na urządzenia dla przemysłu spożywczego (przetwórstwo mleka, mięsa, wyposażenie piekarni) i maszyny rolnicze (kosiarki, kombajny, siewniki). Nadal popularne są kuchenki gazowe, sprzęt AGD.

Części samochodowe

Polski sektor części zamiennych jest dużo bardziej rozwinięty niż w Rumunii, dodatkowo rynek sprzedaży nowych samochodów rozwija się w Rumunii bardzo dynamicznie co daje szansę nawiązania korzystnych kontraktów polskich wykonawców z producentami rumuńskimi.

Opony

Polskie opony są znane na rynku rumuńskim od kilkudziesięciu lat, co może pomóc w rozszerzeniu oferty polskiej w tej branży.

Meble i ich części

W Rumunii prawie cała produkcja mebli jest przeznaczona na eksport, co otwiera drogę dla polskich producentów i ich wyrobów, które są tańsze niż np. włoskie.

Kleje, farby i lakiery

Rozwój infrastruktury i budownictwa w Rumunii pociąga za sobą zwiększone zapotrzebowanie na tego typu towary.

Węgiel kamienny

Zmiana technologii zasilania elektrociepłowni z gazowej na węglową, z powodu wzrostu cen gazu dostarczanego z Rosji może otworzyć tamtejszy rynek na polski węgiel kamienny.

Sprzęt medyczny i leki

Reforma służby zdrowia w Rumunii może zapoczątkować współpracę rumuńskich szpitali z polskimi producentami sprzętu i leków. Warunkiem tego jest jednak przeznaczenie odpowiednich środków z budżetu, gdy potrzeby w tym sektorze są olbrzymie ale jak dotychczas brakuje na nie środków finansowych.

8.7 Nisze rynkowe w Rumunii

Nisze rynkowe istnieją w następujących branżach:

- meblarskiej – wprowadzenie kompleksowej usługi obejmującej proces od projektu do montażu;
- informatycznej – sprzęt, oprogramowanie;
- budowlanej – oświetlenie
- bankowo-finansowej – ubezpieczenia

- drzewnej – przetwórstwo drewna
- spożywczej – piekarnictwo, przetwórstwo mięsne i owocowo-warzywne;
- produkcji opakowań – szklanych, plastikowych, metalowych.

Wprowadzenie przez małe i średnie przedsiębiorstwa w branży meblarskiej bardzo zindywidualizowanej oferty, co spowoduje ich większą elastyczność, wsluchiwanie się w potrzeby klienta, oferowania mu bardziej kompleksowej usługi od momentu projektowania wnętrza, przez wykonanie, transport, montaż, czasem utrzymanie, a nawet utylizację. Oryginalność produktów niszowych powstających w małych zakładach, w małych seriach produkcyjnych, może przekładać się – znowu przy odpowiednim marketingu – na dużo wyższe od standardowych marże. Szansą na zwiększenie popytu na meble może być także nowe wzornictwo, nowe materiały i czy nowe technologie wykorzystywane w nowoczesnych meblach.

Według producenta alkoholi – firmy „Ambra” – na rynku rumuńskim niszę stanowi produkcja whisky, brandy i koniaków, jako że Rumunia produkuje przede wszystkim wina.

Nisze rynkowe istnieją również w branżach:

- budowlanej (oświetlenie),
- bankowo-finansowej (ubezpieczenia),
- drzewnej (przetwórstwo drewna),
- spożywczej (piekarnictwo, przetwórstwo mięsne i owocowo-spożywcze),
- produkcji opakowań (szklanych, plastikowych, metalowych).

8.8 Targi w Rumunii

Targi refundowane

Firmy polskie, uczestnicząc w tych targach mogą się ubiegać o refundację z Ministerstwa Gospodarki większości kosztów związanych z udziałem w targach (do 50%, ale nie więcej niż 20. 000PLN).

Targi TIB to największe targi przemysłowe organizowane w Rumunii. Tematyką tych targów są maszyny do obróbki plastycznej metalu, spawalnictwo, metalurgia i odlewnictwo, obróbka powierzchni, energetyka, elektrotechnika, automatyka, telekomunikacja, układy przenoszenia napędu pompy, pneumatyka. Ostatnia ich edycja zgromadziła 1145 wystawców z 30 krajów. Obecność na targach światowych liderów branż świadczy bezsprzecznie o dobrym poziomie tych targów. Prezentowane były tam: urządzenia techniczne (obrabiarki do obróbki skrawaniem metali i do obróbki plastycznej, narzędzia, roboty przemysłowe), maszyny i urządzenia pneumatyczne i hydrauliczne, technika motoryzacyjna, transport i magazynowanie, energetyka, urządzenia elektryczne, elektronika i automatyka, łączność, informatyka dla przemysłu, chemia i przemysł petrochemiczny, metalurgia, spawalnictwo, usługi, wydawnictwa, organizacje branżowe. **Termin targów: październik, targi organizowane co dwa lata.**

Bukareszteńskie Międzynarodowe Targi Techniki – urządzenia techniczne (obrabiarki do obróbki skrawaniem metali i do obróbki plastycznej, narzędzia, roboty przemysłowe, maszyny i stanowiska doświadczalne, profesjonalne systemy czyszczące, odkurzacze, technologie know-how), mechanizmy napędowe, pompy, sprężarki, maszyny i urządzenia pneumatyczne i hydrauliczne, technika motoryzacyjna, transport i magazynowanie, energetyka, urządzenia elektryczne, elektronika i automatyka, łączność, informatyka dla przemysłu, chemia i przemysł petrochemiczny, metalurgia, spawalnictwo, usługi, wydawnictwa, organizacje branżowe. W 2005 roku targi zgromadziły 1055 wystawców a odwiedziło je 26 943 zwiedzających. **Termin targów: wrzesień.**

Indagra – Międzynarodowe Targi Rolno-Spożywcze – artykuły spożywcze i maszyny dla przemysłu spożywczego, rolnictwo (maszyny rolnicze, nasiona, nawozy, systemy nawadniające), rolnictwo ekologiczne – pokazy ekologicznych produktów, zwierzęta hodowlane, pokazy drobiu, trzody chlewnej, ryb, przetwórstwo rybne, kwiaty i ogrody. W 2004 roku targi zgromadziły 607 wystawców. **Termin targów: listopad, targi organizowane co dwa lata.**

All Pack – Międzynarodowe targi opakowań – materiały opakowaniowe, opakowania, maszyny i urządzenia do produkcji opakowań, maszyny i urządzenia pakujące, wyposażenie magazynów i środki transportu, maszyny i urządzenia pomocnicze. **Termin targów: listopad, targi organizowane co dwa lata.**

Międzynarodowe Targi Budownictwa – materiały budowlane i wykończeniowe, pokrycia ścienne i podłogi, drzwi, okna, okucia, oświetlenie, akcesoria dekoracyjne, architektura, technologie, instalacje. W 2005 roku 1137 wystawców prezentowało swoje wyroby, 55000 zainteresowanych obejrzało targi. **Termin targów: marzec.**

Międzynarodowe Targi Meblarstwa – meble (sypialnie, jadalnie, salony, pokoje wypoczynkowe, pokoje dziecięce, kuchnie, łazienki, biblioteki, szafy), krzesła i meble wypoczynkowe, meble dla biur, meble do pomieszczeń użyteczności publicznej, wyposażenie wnętrz, domy drewniane, wyposażenie, maszyny i instalacje dla przetwórstwa drewna, wyposażenie i akcesoria meblowe, produkty wyposażenia wnętrz (drzwi i okna). W 2005 roku 470 wystawców prezentowało swoje wyroby. **Termin targów: wrzesień.**

Targi nierefundowane

Expo Drink – Międzynarodowe Targi Win, Alkoholii i Napojów Bezalkoholowych – wina, wina musujące, piwo i składniki do produkcji piwa, produkty chemiczne do uprawy winorośli, wyposażenie i technologie do produkcji napojów alkoholowych i bezalkoholowych, maszyny i urządzenia do butelkowania i mycia, wyposażenie technologiczne, specjalistyczne materiały referencyjne. W 2004 roku swoje wyroby zaprezentowało 148 wystawców. **Termin targów: listopad**

Expo Security w Bukareszcie to targi sprzętu zabezpieczająco-alarmowego, ochrona przeciwpożarowa, systemy ochrony przed katastrofami, systemy mechanicznych zabezpieczeń do ochrony budynków, sprzęt do ochrony cennych przedmiotów, kontrola dostępu, elektroniczne systemy bezpieczeństwa, urządzenia do zabezpieczania przewozów, specjalne pojazdy, systemy wykrywania przestępczości, ochrona danych, systemy ochrony przed szpiegostwem gospodarczym, indywidualne i zbiorowe systemy alarmowe, usługi w zakresie ochrony i nadzoru, odzież ochronna, literatura fachowa. W 2005 roku targi te zgromadziły 77 wystawców z całego świata. **Termin targów: marzec.**

Międzynarodowe Targi Ochrony Środowiska – woda (zaopatrzenie w wodę, systemy uzdatniania, oczyszczania, dystrybucji i ochrony wody, oczyszczanie ścieków, odpady – usuwania zanieczyszczeń, stosowanie substancji regenerujących i biogenych, technika sanitarna, powietrze (kontrola, pomiary i oczyszczanie), hałas i wibracje, biotechnologie w ochronie środowiska, techniki pomiarowe, kontroli, regulacji i monitoringu, technologie automatyzacji i sterowania, BHP, niekonwencjonalne źródła energii, ochrona środowiska morskiego, zapobieganie klęskom ekologicznym, usługi finansowe i administracyjne, doradztwo i instytucje ochrony środowiska, organizacje międzynarodowe, wydawnictwa specjalistyczne. **Termin targów: kwiecień.**

8.9 System izb przemysłowo-handlowych

Organizacją centralną jest Izba Handlu i Przemysłu Rumunii (Camera de Comerț și Industrie a României). Jest to niezależna organizacja pozarządowa w służbie użyteczności publicznej, z siedzibą w Bukareszcie. Celem jej jest promocja handlu i przemysłu rumuńskiego w kraju i za granicą oraz wspieranie interesów handlowców wobec władz krajowych, jak też odpowiednich zagranicznych organizacji.

Członkami Izby są zrzeszeni dobrowolnie indywidualni handlowcy oraz członkowie zbiorowi (lokalne i terytorialne, stowarzyszone lub zrzeszone izby handlowo-przemysłowe, cechy oraz bilateralne izby handlowe).

Zakres działalności:

- udziela pomocy przedsiębiorcom tworzącym spółki handlowe;
- służy informacjami i poradami dla inicjatyw i rozwoju biznesu;
- wystawia rumuńskim towarom eksportowym świadectwa pochodzenia, preferencyjne zaświadczenia celne i świadectwa o czasowym dopuszczeniu towarów z uwzględnieniem zwolnień z opłat celnych, potwierdza faktury, prokury i inne dokumenty handlu zagranicznego;
- wydaje – w oparciu o konkretną dokumentację – zaświadczenia o wydarzeniach, które mogą być uznane za przypadki siły wyższej;
- przy Izbie działa sąd arbitrażowy.

W drugiej połowie 2002 roku z kompetencji Izb Handlu i Przemysłu wyłączony został Rejestr Handlowy. Aktualnie nadzór na RH sprawuje Ministerstwo Sprawiedliwości.

Główne usługi oferowane przez Izbę Handlu i Przemysłu Rumunii za pośrednictwem Centrum Rozwoju Biznesu (Bukareszt)

W punkcie pod nazwą „ONE STOP SHOP” (tel.: (004021) 327 34 02, fax: (004021) 327 34 68; e-mail: ddab@ccir.ro; web: www.ccir.ro) można zapoznać się z ustawodawstwem w dziedzinie biznesu, procedurą związaną z utworzeniem, rejestracją i autoryzacją firm, środowiskiem rumuńskiego biznesu, ofertami powierzchni i terenów do wynajęcia, wolnymi aktywami, analizą rynku i planami biznesu.

Także tutaj działa Biuro Przedsiębiorców (BIROUL UNIC), które na podstawie specjalnego formularza wypełnionego przez petenta, załatwia wszystkie formalności związane z prawną rejestracją firmy:

- rezerwuje nazwę i emblemat firmy,
- dokonuje przelewu kapitału założycielskiego,
- redaguje dokumenty założycielskie,
- zakłada akta rejestracyjne,
- autoryzuje utworzenie firmy przez sędziego-delegata,
- dokonuje zapisu rejestracyjnego w Rejestrze Handlowym,
- uzyskuje jednostkowy kod rejestracyjny,
- dokonuje rejestracji fiskalnej,
- zgłasza w Monitorze Oficjalnym,
- dokonuje rejestracji w funduszu ubezpieczeń społecznych i zdrowia,
- uzyskuje wszystkie zgody i autoryzacje, wymagane prawnie do rozpoczęcia działalności.

Zagraniczni biznesmeni / inwestorzy, chcący zapoznać się z rumuńskim systemem taryfowo-podatkowym i dowiedzieć się: jak bronić swych praw własności przemysłowej, technicznej, jak organizować eksport – import, jak brać udział w licytacji, albo co trzeba zrobić, żeby otrzymać np. kod kreskowy – mogą zwrócić się do Centrum Rozwoju Biznesu.

Mogą tam uzyskać profesjonalne porady i informacje na następujące tematy:

- Problemy fiskalne: zasady płatności podatku VAT, podatku od zysku, akcyz, innych opłat i podatków; procedura otwierania i zamykania ewidencji fiskalnych oraz naliczania podatku globalnego dla osób fizycznych;
- Własność przemysłowa: ustawodawstwo; procedury rejestracji w kraju i za granicą prawa własności przemysłowej; ochrona krajowa i międzynarodowa własności przemysłowej; zapobieganie fałszowania towarów i usług (serwisu);
- Handel zagraniczny: ustawodawstwo; przepisy celno – dewizowe; zasady INCOTERMS; informacje dotyczące dokumentów i technik realizacyjnych w handlu zagranicznym;

- Licytacje: warunki udziału; procedura zakładania akt do udziału w licytacji; informacje o licytacjach w Europie otwartych dla Rumunii; wystawianie zaświadczenia do udziału w licytacji;
- Kody kreskowe: stosowanie systemów kodyfikacyjnych do identyfikacji wyrobów;
- Kasy fiskalne: istnieje obowiązek ich używania, regulowany Rozporządzeniem Rządu nr 128/1999, zatwierdzonym Dekretem Prezydenta nr 317/15.05.2001 i opublikowanym w Monitorze Oficjalnym, cz. I, nr 263 z dnia 22.05.2001 r.

W ramach Izby Handlu i Przemysłu Rumunii funkcjonuje także Centrum Partnerstwa Inwestycyjnego, tzw. PARTINVEST, zajmujący się obsługą zarówno inwestorów, jak i dysponentów projektów inwestycyjnych, poszukujących możliwości finansowania tych projektów. PARTINVEST oferuje usługi związane z rozpoznaniem będących do sprzedaży lub wynajmu aktywów, w ramach funkcjonującego systemu przepisów prawnych.

Inne specjalistyczne usługi prowadzą:

- Dział Promocji i Łączności z Członkami Izby (może udostępnić bezpośredni kontakt z rumuńskimi partnerami);
- Dział Stosunków Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej (zapewnia obsługę w celu rozszerzenia i rozwoju biznesu na rynkach zagranicznych);
- Centrum Euro – Info (zajmuje się promocją biznesu na rynku europejskim i może wyszukiwać przy pomocy innych 280 Centrów Euro-Info, należących do sieci Komisji Europejskiej, partnerów dla biznesu lub współpracy, pochodzących z tego obszaru);
- Dział Strategii i Stosunków Międzynarodowych;
- Dział Prawny;
- Obsługa Spółek Handlowych.

Centrum Rozwoju Biznesu, mając na względzie przestrzeganie zasad etyki i rozwijanie klimatu wzajemnego zaufania w środowisku biznesmenów, oferuje następujące profesjonalne metody ochrony biznesu:

- sprawdza partnera rumuńskiego i jego możliwości płatnicze w okresie ostatnich 5 lat, na podstawie sprawozdań finansowych i bilansów (np: wysokość obrotów, aktywa i pasywa, zyski lub straty, podział zysków, płynność gotówkowa, rentowność, wypłacalność, struktura finansowania itd.) oraz ich analizy dla szacunkowej oceny przedsiębiorstw w Rumunii;
- sprawdza, czy partner rumuński nie podlegał sankcjom za nielojalną konkurencję, czy firma nie znajduje się na etapie reorganizacji lub bankructwa, czy nie została oddana pod dozór komornika, czy nie zalega z płatnościami dla lokalnych budżetów;

- na podstawie umowy z firmą Dun & Bradstreet określa wysokość wskaźnika ryzyka kraju aktualnych i potencjalnych partnerów.
- W ramach tej samej umowy Izba Handlu i Przemysłu Rumunii oferuje także:
- raporty dotyczące oceny stopnia ryzyka dla ponad 120 państw;
 - informacje biznesowe o firmach z ponad 200 państw, w tym Rumunii, dotyczące standingu finansowego i zagrożenia upadłości, zaleceń co do wysokości stóp kredytowych, efektywności płatniczej itp.

9. Warunki podróży i zamieszkania w Rumunii

9.1 Informacje dla kierowców

Nie ma obowiązku posiadania międzynarodowego prawa jazdy, ale jest ono honorowane na równi z krajowym dokumentem. Należy bezwzględnie stosować się do przepisów ruchu drogowego. Przekroczenie dopuszczalnych prędkości, zwłaszcza na terenie zabudowanym, jest rygorystycznie karane przez policję. W związku z wejściem w życie nowego kodeksu drogowego uległy zaostrzeniu kary za nieprzestrzeganie zasad ruchu drogowego. Mandaty wynoszą obecnie od około 50 USD do około 250 USD. Prowadzenie pojazdu przez osoby, których poziom alkoholu we krwi przekracza dopuszczalną normę (0,8 promila) lub które są pod wpływem substancji odurzających bądź leków o podobnym działaniu podlega karze pozbawienia wolności od roku do 5 lat. Kierowcy powinni uważać na roboty drogowe, gdyż są one na ogół słabo oznakowane i stanowią znaczne utrudnienie dla ruchu w ciągu dnia i zagrożenie w nocy.

9.2 Przepisy wjazdowe, wiza, opłaty celne

Obywatele wszystkich państw UE (w tym Polski) nie muszą mieć wizy żeby swobodnie wjechać na terytorium Rumunii. Bez wizy, można przebywać nie dłużej niż 90 dni, samowolne przedłużenie pobytu poza dopuszczalny termin niesie za sobą dotkliwie kary (do 100 USD). W przypadku przedłużenia pobytu ponad 90 dni należy zgłosić się w Urzędzie Wojewódzkim (Prefectura), w Wydziale Spraw Obywatelskich, i złożyć wniosek o przedłużenie pobytu. Najczęściej korzystają z tego osoby podejmujące pracę w Rumunii, studenci, rezydenci itp. Paszport przy wjeździe do Rumunii musi być ważny jeszcze przez co najmniej 30 dni. Zmotoryzowany turysta musi posiadać prawo jazdy (normalne), dowód rejestracyjny i kartę zieloną (obowiązkowe ubezpieczenie komunikacyjne).

Studentom przyda się legitymacja ISIC i Euro-26.

Wjeżdżając na teren Rumunii obywatele polscy powinni posiadać „zabezpieczenie finansowe” w równowartości 25 na każdy dzień zadeklarowanego pobytu, w sumie jednak nie mniej niż 150 USD. Dzieci do lat 16 powinny posiadać połowę tej kwoty.

Opłaty celne

Rumunia, podobnie jak Polska, przestrzega unormowań konwencji o ułatwieniach celnych dla ruchu turystycznego. Bez opłat celnych, poza rzeczami osobistego użytku, w ilości przewidzianej na czas pobytu, sprzętem sportowym i campingowym można wwieźć:

- 200 szt. papierosów lub 50 szt. cygar lub 250 g tytoniu,
- 2 litry wyrobów alkoholowych, 4 litry wina lub 4 litry piwa,
- upominki o wartości łącznej do 100 EURO.

Bez opłat celnych można wwieźć upominki o wartości do 1200 EURO. Osoby fizyczne oraz osoby fizyczne reprezentujące osoby prawne mogą wwieźć kwoty do 10 tys. USD (kwoty powyżej 1000 USD należy deklarować przy wjeździe). Kwota powyżej 10 tys. USD musi zostać zdeponowana w granicznym punkcie celnym. Z Rumunii można wwieźć waluty do wartości sumy zadeklarowanej przy wjeździe. Można wwieźć i wywieźć do 500 tys. ROL.

Zwrot VAT dotyczy towarów zakupionych na terenie Rumunii, z wyjątkiem alkoholu, artykułów spożywczych i wyrobów tytoniowych. Zwolnieniem objęte są towary o wartości powyżej 150 USD zakupione w jednym sklepie. Zwrotu dokonuje się na granicy lub w wydzielonych i oznakowanych sklepach na terenie kraju, w terminie 90 dni od zakupu. Na granicy zwrotem VAT zajmują się urzędy celne.

9.3 Zakwaterowanie

Istnieje obowiązek meldunkowy. W przypadku noclegów w hotelach, pensjonatach itp. obowiązek ten przejmuje administracja hotelowa, w innych sytuacjach obowiązek meldunkowy powstaje po 10-dniowym pobycie w danej miejscowości. Należy zgłosić się wtedy osobiście na posterunek policji.

Na stronie www.noclegi.rumunia.net znajdują się oferty hoteli, pensjonatów.

9.4 Transport

Nie istnieją ograniczenia w poruszaniu się po kraju. Stan techniczny rumuńskich szlaków tranzytowych ulega stałej poprawie. Trzeba być przygotowanym na konieczność wniesienia opłat specjalnych przy przekraczaniu Dunaju; najbardziej uczęszczone przejścia mostowe w kierunku wybrzeża czarnomorskiego to Fetesti/Cernavoda (samochody osobowe, mikrobusy: 1,31-4,73 EUR) i Giurgeni/Vadu Oii (odpowiednio: 1,05 i 2,63 EUR) oraz Giurgiu – w tranzyście do Bułgarii (odpowiednio: 7 i 15 USD). W przypadku przepraw promowych w tranzyście do Bułgarii: Calafat (samochody osobowe, mikrobusy: 20 i 35 USD) oraz Giurgiu (tylko dla ruchu osobowego – samochody osobowe 5 EUR + 1 EUR od każdego pasażera). Wysokość i zakres innych opłat wjazdowych (ekologiczne, dezynfekcyjne itd.) ustalane są przez władze lokalne. Na przykład opłata ekologiczna w Giurgiu wynosi dla samochodów osobowych i mikrobusów 10 USD, a opłata dezynfekcyjna – 7 USD. Na przejściu promowym w Calafat opłata ekologiczna wynosi 2 EUR (samochody osobowe) i 4 EUR (mikrobusy), zaś

opłaty dezynfekcyjne odpowiednio 6 EUR i 8 EUR. Na przejściu lądowym w Nadlac powyższe opłaty pobierane są łącznie i wynoszą dla mikrobusów 5 USD (samochody osobowe na tym przejściu nie podlegają opłatom).

9.5 Posiłki i napoje

Rumuni zwykle rozpoczynają posiłek od aperitif. Najczęściej będzie to tuica (śliwowica) czyli owocowa wódka, zagryzana slana (wieprzowa szynka wędzona), toba (rodzaj salcesonu) lub kromką chleba z pikantną zacusca (pasta z gotowanych warzyw). W Rumunii rozróżniamy dwa rodzaje zup – zawiesziste ciorby, często zawierające mięso i zaprawiane śmietaną oraz supa lekki wywar na mięsie.

Za danie narodowe Rumunów można uznać:

- sarmalute in foi de vita cu smantana – małe gołąbki wieprzowe zawinięte w liście winorośli ze śmietaną,
- ardei umpluti – faszerowana mielonym mięsem papryka,
- musaca de cartofi – ostra zapiekanka z ziemniaków i wieprzowiny,
- mici – grilowane kielbaski z baraniny i wołowiny z ostrymi przyprawami oraz czosnkiem, które najczęściej można spotkać na bazarach
- cascaval pane – czyli smażony ser.

Wszystko to najlepiej popić niedrogim winem, o którym była mowa powyżej lub jednym z wielu rodzajów piw (Ursus, Ciuc, Bucegi, Noroc).

Ze słodkości najczęściej można zamówić:

- papanasi – wielkie pączki ze słodkim serem, polane śmietaną i konfiturami,
- budinca cu branza si stafide – budyń z serem i rodzynkami.

9.6 Zdrowie

Koszt opieki medycznej w Rumunii jest znaczny. Przykładowo pobyt w szpitalu kosztuje 25-30 EUR w sali wieloosobowej za dzień. Turysta winien zaopatrzyć się w Polsce w polisę ubezpieczeniową. Każdorazowo w razie potrzeby należy skontaktować się z ubezpieczycielem.

Szczepienia

Nie są wymagane szczepienia, choć zaleca się na żółtaczkę, błonicę, tężec, polio. Zagrożenia sanitarno-epidemiologiczne w zasadzie nie występują. Podczas szczególnie upalnych miesięcy letnich zdarzają się przypadki cholery i zapalenia opon mózgowych (głównie na południu kraju), dlatego latem zdecydowanie nie należy pić nie przegotowanej wody.

Ubezpieczenie

Honorowane są polisy polskich towarzystw ubezpieczeniowych. Z uwagi na wysokie koszty usług medycznych zalecane jest posiadanie ubezpieczenia zdrowotnego.

9.7 Warto wiedzieć

Środki pieniężne

Z wymianą pieniędzy w Rumunii nie ma problemu. Można zrobić to w licznych bankach, oficjalnych kantorach, jak również u taksówkarza na dworcu PKP. Banki czynne są w tygodniu od 9.00 do 12.00 i od 13.00 do 15.00. Czeki podróżne przyjmują biura turystyczne, banki i hotele. Najlepiej posługiwać się gotówką, gdyż karty kredytowe są wprawdzie uznawane, ale bankomatów jest mało.

Elektryczność

- 220 V, 50 Hz, wtyczki z dwoma bolcami o rozstawie 18 mm.

Łączność

Łączność w Rumunii jest bardzo dobra. Sieć telefonii kablowej analogicznej do TPSA jest rozbudowana. Działa praktycznie w całym kraju sieć GSM (trzech operatorów). Dobrze jest porozumiewać się SMS-ami. Do Polski telefonujemy przez dodanie: 0048, odwrotnie do Rumunii: 0040.

Internet

W powszechnym zastosowaniu znajduje się poczta elektroniczna a więc bez trudu i skutecznie można się porozumiewać za pośrednictwem e-mail'i. Powszechne są także witryny internetowe, a w miastach – co istotne dla osób przyjezdnych – kluby i kawiarnie internetowe.

Zwyczaje i święta

Dni ustawowo wolne od pracy to 1 i 2 stycznia, Poniedziałek Wielkanocny (według kalendarza prawosławnego), 1 maja, 1 grudnia (rocznica zjednoczenia Siedmiogrodu i Rumunii w 1918 r.), 25-26 grudnia.

Czas lokalny

Letni: GMT + 1 godz. (obowiązuje od ostatniej niedzieli marca do ostatniego weekendu września), w pozostałym okresie czas zimowy: GMT + 2 godz. Wjeżdżając do Rumunii przestawiamy zegarki o jedną godzinę do przodu w stosunku do czasu obowiązującego w Polsce (np. z godz. 16:15 na 17:15).

Podstawowe zwroty języka rumuńskiego

Cześć – Banuiziua (Banu-ze-ua)
Proszę – Va rog (Vu rog)
Dziękuję – Multumesc (Mul-tu-mesk)
Ile to kosztuje? – Cit costu? (Kit kostu)
Gdzie jest...? – Unde...? (Un-de)
Tak – Da (Da)
nie – Nu (nu)
nie rozumiem – Nu inceleget (Nu-in-celeg)
szpital – spital
przychodnia – dispensar
pogotowie ratunkowe – salvarea
lekarz – un doctor, v_rog
pogotowie górskie GORP – salvamont
złoto – aurul – aur
zimno – frig
wejście – intrare
wycieczka – excursie
statek – vapor
most – pod
słońce – soare
człowiek – om
piętro – etaj
tragarz – hamal
wczoraj – ieri
pociąg – tren
piwo – bere
on – el
góra – munte

9.8 Ważne telefony i adresy

Telefony alarmowe

POLICJA – 955
POGOTOWIE RATUNKOWE – 961
STRAŻ POŻARNA – 981
Szpital ostry dyżur – 962
Ochrona rodziny – 983
Pogotowie weterynaryjne – 93 31

Telefony informacyjne

Informacja rządowa, firm i organizacji prywatnych i publicznych – 930.
Informacja o abonentach prywatnych A-L – 931.
Informacja o abonentach prywatnych M-Z – 932.

Telefony użyteczne w Bukareszcie:

Burmistrz – biuro generalne 315 01 10, dyspozytor
98 54, stan dróg miejskich 315 59 28.
Centrala międzynarodowa – 971, centrala międzymiastowa – 991.
Biuro Ochrony Konsumenta – 980.
Informacja o pogodzie – 95 91.

Ambasada Rumunii w Polsce

ul. Chopina 10, 00-559 Warszawa
Godziny pracy kancelarii: poniedziałek-czwartek 9.00-16.00, piątek 9.00-13.00
tel.: (0-22) 628 31 56, fax: (0-22) 628 52 64
telex: 813420 romag pl
e-mail: embassy@roembassy.com.pl

Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Bukareszcie

Ambassade de la République de Pologne Service Economique et Commercial
B-dul Aviatorilor 24
BUCURESTI Sector 1,
Rumunia
Tel.: (0-040 21) 2307714
Fax: (0-040 21) 2307732
e-mail: brh.buk@dnt.ro
<http://www.polonia.ro>

Wydział Konsularny

ul. Chopina 10, 00-559 Warszawa
Godziny pracy wydziału: poniedziałek, środa, piątek 900-1200
tel.: (0-22) 621 59 83
e-mail: consul@roembassy.com.pl

Wydział Ekonomiczny

ul. Chopina 10, 00-559 Warszawa

Godziny pracy wydziału: poniedziałek-piątek 900-1700

tel.: (0-22) 628 33 00

e-mail: commercial@roembassy.com.pl

Ambasada Polski w Bukareszcie

71237 Bkareszta, al. Alexandru nr 23 (<http://www.bukareszt.ro>)

tel. +40 21 230 23 30, 230 26 19, fax +40 21 230 78 32

Wydział Konsularny (ambasada@bukareszt.ro)

tel.: +40 21 230 27 35, fax. +40 21 230 16 53

Specjalistycznymi organizacjami w zakresie organizacji wystaw, targów, ekspozycji, konferencji itp są:

ASOEXPO – Stowarzyszenie Organizatorów Targów i Wystaw w Rumunii

B-dul Expozitiei nr 4; et.4; apt.41; Bukareszt, sector I

tel. +40 21 222 44 49

e-mail:asoexpo@ccir.ro, <http://www.ro/asoexpo/>.

RCB – Krajowe Stowarzyszenie Profesjonalnych Organizatorów Konferencji i Wystaw

(Roman Convention Bureau)

Str.Dr.Sion; Bukareszt tel/fax. +40 21 311 02 47

e-mail:rcb@ines.ro, <http://www.rotravel.com/rcb/>

Strefy wolnocłowe

Sulina

Administracja Wolnej Strefy:

Tel.: (0040240) 543 132

Constanta Sud / Agigea

Administracja Wolnej Strefy:

tel.: (0040241) 693 913

fax: (0040241) 619 729

Dyrektor Naczelny: Constantin Suteu; mobil: 018 610 309

Galati (nie funkcjonuje)

Administracja Wolnej Strefy:

Str. Alexandru Ioan Cuza, bl. Cristal, Galati

tel.: (0040236) 414 929

fax: (0040236) 414 929

Giurgiu

Administracja Wolnej Strefy:

Sos. Portului 1, Giurgiu

tel: +40 246 217541

fax: +40 246 217598

Centrala: +40 246 219640

zlg@zlg.ro

www.freezonegiurgiu.ro;

Braila

Administracja Wolnej Strefy:

Str. Mihai Eminescu 10 – 12, Braila

tel./fax: (0040239) 611 855, 615 700

Curtici

Administracja Wolnej Strefy Curtici – Arad:

B-dul Revolutiei 81,

tel./fax: (0040257) 285 458; 282 434, 214 848, 465 588

freezone@arad.ro, azlcom@rdslink

Internetowe książki telefoniczne www.paginiaurii.ro

Zbiór ustawodawstwa www.indaco.ro

- ustawodawstwo gospodarcze, transportowe, finansowe, handlowe, jakości,
- taryfa celna,
- opłaty lokalne,
- ulgi dla stref wolnocłowych,
- przedsiębiorstwa małe i średnie,
- ochrona konsumenta,
- ochrona wynalazków,
- ustawodawstwo dotyczące głównych gałęzi produkcji.

Informacje adresowe i telefoniczne www.traderom.ro

- ministerstwa
- instytucje publiczne
- izby handlowe
- giełdy towarowe i papierów wartościowych
- centra biznesu
- stowarzyszenia branżowe
- banki rumuńskie i filie banków zagranicznych
- główne środki transportu
- firmy ubezpieczeniowe
- rumuńskie przedstawicielstwa gospodarcze i handlowe za granicą
- największe hotele w Bukareszcie

W indywidualnych przypadkach, na życzenie osób fizycznych lub podmiotów gospodarczych, WEH udostępnia dane teledresowe biur adwokackich, specjalizujących się w rozwiązywaniu sporów handlowych z udziałem zagranicznych osób fizycznych i prawnych. Jednocześnie należy pamiętać, że WEH nie bierze żadnej odpowiedzialności za wyniki takiej współpracy.

9.9 Reklama w prasie

W Rumunii działa kilka wyspecjalizowanych w sondażach organizacji wykonujących różnego rodzaju badania socjo-ekonomiczne na zlecenie klientów, m.in.:

- GALLUP
- IRSOP
- IMAS

Usługi consultingowe i marketingowe świadczą m. in. firmy:

- Mercury Marketing & Research
- AMER Nielsen

W Rumunii funkcjonuje szereg agencji reklamowych, spośród których wiele jest zrzeszonych przy słynnych konsorcjach międzynarodowych np.:

- Saatchi & Saatchi
- Graffity/BBDO
- McCann Ericson
- D'Arcy
- Grey
- Ogilvy & Mather
- Lowe Lintas
- Scala Thompson
- Young & Rubicam

Orientacyjne opłaty za reklamy w mediach rumuńskich:

- ADEVARUL 2.900-3.000 USD, strona czarno-biała (ok. 1.5 USD/cm kw.)
- ROMANIA LIBERA 2.450 USD/strona (ok. 1.4 USD/cm kw.)
- EVENIMENTUL ZILEI 2.650 USD/strona (ok. 1.2 USD/cm kw.)
- ZIUA I. 990 USD/strona czarno- biała, 300 USD/strona kolorowa
- COTIDIANUL I. 980 USD/strona czarno- biała, 850 USD/strona kolorowa

Źródła:

- Ambasada Republiki Rumunii w Polsce
- Ambasada RP w Bukareszcie
- „Mapa możliwości polskiego eksportu – kraje pozaunijne”, wydane przez Ministerstwo Gospodarki
- „Polak za granicą”, wydane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- „Rumunia twoim partnerem handlowym” – Ambasada RP, Wydział ekonomiczno-Handlowy
- Artykuły z Gazety Wyborczej i Biuletynu MSZ
- Dane z portalu exporter.pl